

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

לפני כבוד השופט רן ארנון

התובעים

1. ***** ז"ל, ת"ז *****
2. ***** ז"ל, ת"ז *****
3. ***** ת"ז *****

ע"י עוה"ד שמעון ג'ינו

נגד

הנתבעים

1. ***** ת"ז *****
ע"י עוה"ד אורי גלט ו/או לירן כהן
2. פרקליטות מחוז ***** אזרחי
3. החקלאי ***** - אגודה חקלאית שיתופית בע"מ
4. מנהל מקרקעי ישראל - *****
5. הסוכנות היהודית

פסק דין

בפני תובענה לביטול מינויו של הנתבע 1, כ"בן ממשיך" בנחלה *****, המצויה ברחוב ***** 4 במושבה *****.

הצדדים

1. המנוחים ***** ז"ל ו***** ז"ל הם התובעים 1-2 (להלן: "המנוחים" ו/או "ההורים" ויקראו בנפרד גם "המנוח" ו"המנוחה" בהתאמה) היו בעלי זכויות של בר רשות בנחלה *****, המצויה ברחוב ***** ב***** עוד משנת 1958 וידועה כחלק מחלקות ** ו- ** בגוש *****, חלק מחלקות ** ו- *** בגוש ***** וחלק מחלקה *** בגוש ***** (להלן: "המשק החקלאי" או "הנחלה").

2. למנוחים נולדו 2 ילדים: ***** ז"ל, אשר הלך לבית עולמו ביום 16.05.2018 ו***** ז"ל, הוא התובע 3. (להלן: "האחים" ויקראו גם בנפרד "*****" או "*****" בהתאמה).

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

3. הנתבע 1, ***** , הוא הנכד של המנוחים ובנו של ***** (להלן: "*****").

רקע עובדתי

4. בשנת 1980, קיבל ***** עם נישואיו ל***** (להלן: "*****"), את הזכויות בנחלה מס' *** ב***** ועסק בניהול המשק החקלאי. בשנת 1985 הקים עם אביו שותפות במסגרתה עיבד את השטחים החקלאיים של שני המשקים במקביל, שלו ושל אביו, הצדדים היו שותפים להכנסות ולחובות, השותפות היתה רווחית ובמהלך השנים נעשו השקעות רבות בחלקה של ההורים, שהיתה גדולה, רחבה ונוחה לבנייה. בין היתר נבנו מחסנים, משרד, משטחי בטון וסככות. (להלן: "השותפות").

5. ההורים ביקשו להסדיר את חלוקת נכסיהם באופן שוויוני לשני בניהם, בעודם בחיים, על מנת למנוע כל אפשרות של חיכוכים וסכסוכים עתידיים בין האחים. בשנת 2012 פנו ההורים ל***** ול***** בבקשה כי יערכו ביניהם חלוקה שוויונית של נכסיהם בהסכמה, כך שאחד הבנים יירש את המשק והשני את הבית, באשר אלה שני הנכסים העיקריים והשאר יחולק בין האחים בחלוקה שווה, אף הוכנה הצעת חלוקה ראשונית של הנכסים על ידי האב המנוח.

6. האחים החלו לפעול לביצוע החלוקה. נערכו שמאוויות לחלק מנכסי ההורים, והאחים הגיעו להסכמות ראשוניות ביניהם שאושרו על ידי ההורים, כאשר מטבע הדברים הוסכם בין האחים כי ***** יקבל את הזכויות במשק, נוכח העובדה כי בכל שנות בגרותו התגורר ב***** ומשנת 1985 היה האחראי הבלעדי על הטיפול במשק החקלאי של ההורים, כאמור במשותף עם המשק שלו, השקיע בבניית מבנים חקלאיים במשק ודאג להורים המנוחים לכל מחסורם באופן קבוע, לשם האיזון הוסכם כי ***** יקבל את הזכויות של ההורים בבית המגורים ברח' ***** (האב החזיק ב – 50% מהזכויות בנכס). בנוסף הוסכם על חלוקת המגרשים שאינם מהווים חלק מהנחלה החקלאית המקורית וכי הדירה ב***** תחולק באופן שווה בין האחים.

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

7. לצורך עריכת מסמך משפטי מחייב להסכמות שגובשו, פנו האחים לעוה"ד ***** (להלן: "עוה"ד *****") וביום 27.11.2013 נרשמה טיוטת הסכם חלוקה, אשר שיקפה את האיזון בשווי נכסי הנדל"ן בין האחים, כדלקמן:

- 7.1 50% מהזכויות של הבית ברחוב ***** ב*****, הידוע כגוש ***** , חלקה *** – יועברו כאמור ל***** , בהתאם לחלקו של האב. הבית הוערך בשווי 3.4 מיליון ₪ (חלקו של ***** 1.7 מיליון ₪).
- 7.2 הנחלה נשוא פסק דין זה, הכוללת את הבית ברחוב ***** , השטחים החקלאיים וכל הציוד החקלאי בנחלה שנרכש במסגרת השותפות, בשווי 2.7 מיליון ₪, סה"כ 35 דונם – תועבר ל***** .
- 7.3 שבעה מגרשים לבנייה בגוש ***** , הידועים גם כחלקה ***** - מתוכם ***** יקבל את המגרשים **, **, **, ***** את המגרשים שמספרם **, **, **, יצויין כי שטח מגרש ** גדול משאר השטחים ושווי גבוה יותר. כל מגרש הוערך בשווי 0.5 (חצי) מיליון ₪.
- 7.4 חלקה ** גוש ***** – הזכויות יחולקו באופן שווה בין האחים.
- 7.5 דירת עמידר ברח' ***** – הזכויות יחולקו באופן שווה בין האחים. שווי מוערך של הדירה 350,000 ₪ - 400,000 ₪ .
- 7.6 שטחים חקלאיים שאינם חלק ממשק ההורים – יחולקו באופן שווה בין האחים בהתאם לחלקם של ההורים ביחס לשטחים אלו –
 - 7.6.1 מגרש ב***** – 1/6.
 - 7.6.2 מגרש ב***** – 1/6.
- אדמות טאבו -
 - 7.6.2 ***** – 7.5 דונם.
 - 7.6.3 ***** – 5 דונם (היה רשום בבעלות ****).
 - 7.6.4 ***** – 7 דונם.
- אדמות מינהל -
 - 7.6.5 ***** 6 – 6 דונם.
 - 7.6.6 ***** 9 – 8 דונם.
- 7.7 שטחים חקלאיים שנרכשו ו/או סופחו במסגרת השותפות - יחולקו בהתאם ליחס הצדדים בשותפות, היינו 75% ל***** המהווים את מלוא חלקו וחצי מההורים, ו***** 25%. בכלל זה –
 - 7.7.1 חלקה בשטח ***** – 8 דונם.

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

7.7.2 חלקה ב***** – 6 דונם.

7.7.3 חלקה ב***** – 4 דונם.

7.7.4 חלקה בשטח ***** – 5 דונם.

8. לצורך חלוקה שווה של מכלול נכסי ההורים, סוכם כי נוכח העובדה שהעברת הזכויות בנחלה ל***** יכולה להתאפשר רק עם מות ההורים - במידה ו***** לא יירש את המשק מכל סיבה שהיא, ייערך מנגנון תשלומי איזון שיעוגן בהסכם, לפיו ***** יעביר ל***** מחצית מהתמורה שיקבל עבור חלקו (50%) מהבית ברחוב ***** ב*****. בנוסף נקבעה תקופת חסימה לפיה ***** יתחייב שלא למכור את החלקות החקלאיות משך 10 שנים ולאחר מכן תינתן ל***** זכות ראשונים לרכוש אותן. כמו כן סוכם כי ממועד חתימת ההסכם, יפקיד כל אחד מהצדדים תשלום חודשי בסך 3,000 ₪ לחשבון ההורים לטובת דמי מחיה עבורם. על בסיס ההסכמות הללו נערכו מספר הסכמים, ברם בשל מחלוקת בעניין כלכלת ההורים, בסופו של יום לא חתמו האחים על הסכמים אלו.

9. עוד הוסכם במסגרת תשלומי האיזון, כי ***** ימשיך לעבד את השטחים אשר סופחו למשקי השותפות מעבר לתקן הנחלה הרשום (כמפורט בסעיף 7.7 לעיל) וישלם ל***** דמי שימוש עבור חלקו היחסי בשטחים אלו (25%).

10. ביחס למניות בחברת ***** , הוסכם על מתווה חלוקה לפיו מתוך 44 המניות שבבעלות משותפות לאב המנוח ול***** , 35 מניות יועברו ל***** , 9 מניות ל***** ו- 60 המניות הרשומות על שם האב המנוח יועברו בחלקים שווים ל***** ו***** .

11. ביחס לשאר נכסי ההורים, לרבות זכויות באגודה השיתופית, חשבונות בנק ורכבים פרטיים, סוכם כי תיערך צוואה של ההורים, במסגרתה תוסדר חלוקת נכסים אלו באופן שווה בין האחים. יצוין בהקשר זה כי להורים היו צוואות משנת 1991 אלא שהסכמות האחים ביחס לחלוקת הרכוש דרשו, התאמות ושינוי של הצוואות, בין היתר משום שבצוואות צויין ***** כבן ממשיך על אף שאין חולק כי מעולם לא מונה לבן ממשיך ולא נעשתה כל פעולה על מנת לקדם את מינויו.

12. בעצת עוה"ד ***** , הוסכם כי חלק מהנכסים האמורים יועברו ל***** ו***** על דרך של מתנה, עוד בחייהם של ההורים. ברם, לא ניתן היה להעביר את הזכויות במשק של ההורים

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

סולק ונותרה יתרת חוב לתשלום בסך של 314,000 ₪, בנוסף נערך הסכם שנועד להסדיר את המשך ניהול השותפות (להלן: "הסכם ניהול השותפות").

18. עד חודש יולי 2017 יחסי המשפחה נותרו תקינים על כל רבדיה. ברם, בחודש יולי 2017 ביקש ***** להוציא את משק ההורים למכירה, לטענתו, על מנת לסלק את חובם בשותפות, לאפשר להם לעבור לדיור מוגן וביתרה להשתמש לצורך צרכיהם השוטפים של ההורים. בהתאמה סירב ***** לחתום על הסכם ניהול השותפות וזאת לאחר שנכסים מסוימים כבר עברו על שמו וכן על שמו של *****. משנודע ל***** אשתו של ***** כי ***** מבקש למכור את משק ההורים היא פנתה לייעוץ לעו"ד ***** , שטיפל עד אז בכל ענייני המשקים והשותפות וכן בנכסים הנוספים של ההורים. באותו מועד נודע לה כי עוד קודם לפנייתה כבר הקדים ב"כ התובעים עוה"ד ג'ינו ופנה לעו"ד ***** לקבלת מסמכי הבן הממשיך, בשם ההורים המנוחים, ללא ידיעתה שלה ושל ***** . ממועד זה ואילך מערכת היחסים בין התובעים לבין ***** ואימו ***** החלה להתערער ולאחר פטירתו של ***** היחסים הפכו לקשים עוד יותר עד כדי נתק.

19. בניסיון לאחות את הקרע שנוצר, נערכה פגישה ביום 07.09.17 ביוזמת מר ***** חבר המשפחה שאף העיד בתיק זה, שנועדה לגשר בין הצדדים, ברם הפגישה לא צלחה. ביום 16.05.18 נפטר ***** . לאחר שנערכה ההלוויה ישבו התובעים שבעה במפוצל ממשפחתו של ***** , כך שהתובעים ישבו בבית ההורים ו***** ומשפחתו ישבו שבעה בביתם של ***** .

20. ביום 20.08.18 חתמו ההורים על הסכם להעברת זכויותיהם בנחלה ל***** . בהתאם פנו לאגודה החקלאית, לסוכנות היהודית ולרמ"י לצורך ביצוע ההעברה ומחיקת רישומו של ***** כ"בן ממשיך". בתגובה נמסר להם על ידי רמ"י, כי נוכח רישומו של ***** כ"בן ממשיך" העברת הזכויות מותנית בהסכמתו או לחלופין במתן צו שיפוטי המורה על ביטול המינוי. מכאן הגשת התביעה דנן.

תמצית טענות התובעים

21. עוד בטרם נצלול אל טענות התובעים יש להתעכב על זהות התובעים בתיק זה ועניינם ביחס לתביעה. התביעה עניינה הוא ביטול בן ממשיך. פשיטא כי מי שיכול לתבוע את הביטול הוא מי שמינה את "הבן הממשיך" או במקרה בו ההורים הממנים אינם עוד בין החיים אזי

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

יורשיהם. לא כך המקרה שלפני. לתביעה צורף בן נוסף של ההורים התובע 3 ***** . אומנם, הנתבע 1 לא ביקש את מחיקתו של ***** כבעל דין אך ציין, ובצדק, כי ***** אינו יכול לבקש בשם ההורים כי יבטלו את הבן הממשיך וממילא הוא לא בעל הנחלה, לא הוא העניק את אותה מתנה ואין הוא יכול לבטל או לחזור ממתנה שלא הוא העניק. כניסתו של ***** כתובע לתביעה זו נעשתה על יסוד רעוע. כאמור, ביום 20.8.2018 חתם ***** עם הוריו על הסכם מתנה על פיו הם מעניקים לו במתנה את משקם. מדובר בהסכם תמוה ובלתי מוסבר. באותה עת ידעו ההורים, ידע ***** ובוודאי ידע ב"כ כי נרשם "בן ממשיך" בנחלה וכי לא ניתן לבצע העברת זכויות בנחלה בה רשום "בן ממשיך". אם כן, מה הייתה תכליתו של אותו הסכם מתנה ? ככל הנראה תכליתו היו שתיים: האחת, להוות מסד לטענה כי ההורים "שינו את טעמם" וכעת הם מעדיפים להעניק את הזכויות במשק ל*****. השניה, לאפשר ל***** להצטרף להורים, שכבר היו באותה עת מבוגרים מאד ובריאותם רופפת, לצורך הגשת תביעה לביטול "הבן הממשיך", שהרי כעת ***** עצמו הוא בעל עניין בנחלה משזו הוענקה לו במתנה על ידי הוריו.

22. פעולה זו אפשרה ל***** ליזום את הגשת התביעה, והוא בלי שום צל של ספק ניהל את התביעה והיה "הרוח החיה" מאחוריה. האב המנוח נפטר זמן קצר לאחר הגשת התביעה ולא היה מעורב בה כלל, לנוכח מצבו הרפואי עוד טרם פטירתו ספק אם ידע או הבין את מהות התביעה ואת משמעותה. האם המנוחה, אומנם הופיע לדיונים ואף העידה, אך למרבה הצער נפטרה 3 ימים אחרי שמסרה עדותה בעודה יושבת בכסא גלגלים ומלווה על ידי עובדת זרה. מי שניהל את התביעה בפועל, דאג לזימון העדים ולניהול המשפט היה כאמור ***** עצמו.

23. התובעים השתיתו את עילות התביעה לביטול מינוי ***** כ"בן ממשיך" על שלושה אדנים עיקריים -

- 23.1 היעדר גמירות הדעת של ההורים המנוחים במועד החתימה על מסמכי המינוי.
- 23.2 שינוי נסיבות מהותי בשנים 2016-2017 המצדיק את ביטול המינוי - המשפחה נכנסה "לסחרור משפחתי" נוכח המשבר הכלכלי והבריאותי שהשפיע על מערכת היחסים הפנים משפחתית.
- 23.3 התנהגותו מחפירה של ***** כלפי הסבים. לטענת התובעים ***** לא עמד אחר חובותיו כלפי ההורים המנוחים ואף התנכר להם ויש לאמץ את הוראות סעיף 5

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

לחוק המתנה, תשכ"ח 1968 (להלן: "חוק המתנה" ו/או "החוק") בדבר קיומה של "התנהגות מחפירה", מצד מקבל המתנה, גם לאחר השלמתה, כפי שיבואר בהמשך.

היעדר גמירות הדעת של ההורים בעת החתימה על מסמכי המינוי

24. התובעים טוענים כי ההורים לא הבינו לעומק מהי הנפקות המשפטיות של חתימתם על מינוי בן ממשיד ובייחוד לא הוסברה להם על ידי עוה"ד ***** האבחנה בין העברת הזכויות באמצעות רישום "בן ממשיד", החוסמת בפניהם את האפשרות לחזור בהם מהתחייבותם, אלא בהסכמת הנתבע או בצו משפטי, לבין העברת הזכויות באמצעות צוואה, במסגרתה יכולים לשנות את רצונם בכל עת. לשיטתם עוה"ד ***** הטעה את ההורים המנוחים שעה שלא הבהיר להם בצורה פשוטה וברורה, כנותני המתנה, אבחנה זו בין שני המסלולים להעברת הזכויות, לרבות ההשלכות המשפטיות והמעשיות של כל אחד מהם.

25. עוד טוענים התובעים כי ההורים לא לקחו חלק בהסכם בין האחים, לא היו מעורבים, לא נפגשו עם עוה"ד ***** במו"מ שהתנהל בין האחים משך שנתיים, ודעתם לא נלקחה בחשבון עובר לחתימה על מסמכי המינוי, על אף הנגיעה במישרין בזכויותיהם. כמו כן לשיטתם מנגנון פיצוי שנקבע בטיוטת הסכם החלוקה, לפיו במידה ו***** לא יקבל את המשק מסיבה כלשהי, ***** יפצה אותו, מעיד כי לא הייתה התחייבות ברורה מצידם למנות את ***** כבן ממשיד, אלא לכל היותר מדובר היה על "כיוון מסוים" מבחינתם.

26. על פי גרסת התובעים נסיבות החתימה, בהן הפגישה עם עוה"ד ***** לא תואמה עימם מראש, הלחץ שהופעל עליהם על ידי ***** לחתום על המסמכים, שעה שהיו תלויים בו תלות מלאה הן מבחינה כלכלית והן בכל תחומי החיים - מחזקות את טענתם בדבר היעדר גמירות דעת מצדם, ומעלות חשד כי החתימה על מסמכי המינוי נעשתה תוך ניצול חולשתם, מבלי שהבינו את המשמעות המשפטית ומבלי לקבל ייעוץ משפטי מקדים ומלא לגבי משמעותם, שעה שבמועד החתימה על מסמכי המינוי המנוחים היו בני 87 (האב) ו- 79 (האם).

27. התובעים חוזרים על טענה זו גם ביחס למסמכי העברת המגרשים במתנה ל***** ול***** , עליהם חתמו ההורים באותו מעמד. לדידם עוה"ד ***** לא עמד בחובתו משלא האיר עיניהם להבדיל בין מסמכי בן ממשיד לבין מסמכי עסקת מתנה. ברם, לא נטען כי ההורים

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

לא הבינו את משמעות המסמכים שבהם הועברו מספר רב של מגרשים במתנה ללא תמורה לבניהם, כאשר רוב המגרשים ובפרט אלה בעלי הערך הגבוה יותר הועברו ל*****.

28. כמו כן נטען כי עוה"ד ***** לא הביא לידיעתם כי משמעות החתימה על מסמכי מינוי הבן הממשיך ל***** מבטלת את הקבוע בצוואתם הקודמת, משנת 1991, שם נרשם כי המשק יעבור ל*****.

שינוי הנסיבות

29. לטענת התובעים, עומדת לנותן המתנה הזכות לשנות את זהות המקבל בעת שינוי נסיבות מהותי. לשיטתם, מחלתו של ***** פגעה בתפקודו באופן חמור. כתוצאה מכך השותפות נקלעה לחובות כבדים, חובות אלה השפיעו על מצבם של ההורים ואף גרמו להתדרדרות במצבם הרפואי. בנוסף התניית הביקורים של ***** אצל אחיו ***** , בחתימה על הסכם ניהול השותפות וכישלון ניסיון הגישור בין הצדדים, גרמו למשבר עמוק במערכת היחסים הפנים משפחתית והביאו "לסחרור משפחתי" כלשונם, העולה כדי שינוי נסיבות מהותי המצדיק ביטול מינוי הבן הממשיך.

30. לדידם של התובעים, כוונתם המקורית של ההורים היתה להוריש את המשק ל***** ולא ל***** . לטענתם יש להעדיף ולתת משקל מוגבר לרצונם של נותני המתנה תחת אינטרס ההסתמכות של מקבל המתנה. לשיטתם, על כוונתם המקורית של ההורים להוריש את המשק ל***** ולא ל***** ניתן ללמוד ממספר אירועים: ראשית, מהצוואה שערכו המנוחים משנת 1991. שנית, מפנייתם לעוה"ד ***** לקבלת המסמכים בעניין המינוי. שלישית, מעדותו של מר ***** , לפיה בפגישת הגישור שנערכה הודיעה לו האם המנוחה על החלטתם כאמור. רביעית, מעריכת הסכם המתנה בין ההורים המנוחים ל***** להעברת הזכויות במשק ל***** . חמישית, מהגשת התביעה דנא. אור כל האירועים הנ"ל עומדת להורים המנוחים הזכות לחזור בהם מהתחייבותם.

התנהגות מחפירה

31. התובעים טענו בסיכומיהם כי ***** לא מילא אחר חובותיו כ"בן ממשיך" בניגוד לקבוע בסעי' 4 לחוק המתנה והפרת חובות אלו מהווה תנאי מפסיק להסכם "בן ממשיך", המאפשרת להם, כנותני המתנה, לבטל את מינויו. לשיטתם, ***** הפר את חובת כיבוד אם

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

ואב (למעשה סב וסבתא) ואף התנכר להם, בחר להתעלם מהם משך שנתיים ממועד פטירתו של *****, הפנה להם עורף, לא שאל לשלומם, לא טרח לבקרם חרף גילם ומצבם הרפואי, גם כאשר אושפזו מספר פעמים בבית החולים. התנהגות זו עולה כדי התנהגות מחפירה המהווה תנאי מפסיק מכללא להסכם "בן ממשיך". ביחס להסבר שניתן על ידי ***** להיעדר ביקוריו, לפיו חלה במחלת סיסטיק פיברוזיס, טענו התובעים כי טענה זו מופרכת, לא נתמכה באסמכתא ו/או בחוות דעת רפואית, כמו כן מהחקירה הנגדית התברר כי בתקופה זו העדיף ***** לנסוע לבלות במקומות אחרים תחת ביקורים בבית הסבים.

32. בהקשר לטענה בדבר התנהגותו המחפירה של *****, נטען כי פגע בזכות המנוחים ו***** לבקר את ***** ולשהות לצד מיטת חוליו והתנהלותו זו גרמה להעמקת הקרע המשפחתי ולעגמת נפש להורים המנוחים ול*****. בנוסף התעלם ***** מפניותיו של ***** לסייע לו לבקר את *****, עשה שימוש ציני ברצונו של ***** לבקר את אחיו ששכב על ערש דווי והתנה זאת כ"קלף מיקוח" בחתימה של ***** על טיוטת ההסכם לניהול השותפות.

33. בנוסף טענו התובעים כי התנהגותו המחפירה של ***** באה לידי ביטוי בזלזול כלפי סבתו המנוחה, עת נמנע בכוונת מכוון מלראותה בעת ביקוריה ואף ניסה, יחד עם אחיו, להקליט אותה בביתה, בניסיון לחלץ ממנה אמירות שיטיבו את מצבו המשפטי בנוגע למשק.

34. עוד טוענים התובעים כי ***** הפר התחייבותו כבן ממשיך לבנות לו בית במשק ולתחזק אותו. לנתבע אין שום זיקה לחקלאות ולניהול המשק נשוא המחלוקת, כמו כן לא עשה דבר להסדרת החובות מול הנושים בעת המשבר הכלכלי שפקד את השותפות ולא היה מעורב בהחכרת המשק.

תמצית טענות *****

35. לדידו של ***** המינוי לבן ממשיך היה על דעתם ופרי רצונם החופשי של ההורים המנוחים ותביעה זו נכפתה עליהם בניגוד לרצונם. ***** יצר במתכוון את הקרע המשפחתי, תוך ניסיון ליצור שינוי נסיבות שיהא בכוחו להביא לביטול מינויו כבן ממשיך, במטרה להשתלט על כלל רכושם ונכסיהם של ההורים. התובעים לא הרימו את הנטל להוכיח שנפל פגם בהתנהגותו המצדיק ביטולו של מינוי בן ממשיך, על כן עותר לדחות את התביעה ולהותיר את מינויו כבן ממשיך במשק.

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

36. כמו כן טוען ***** כי בהתאם להוראות סעיף 6 לחוק המתנה, עם אישור גורמים הנדרשים למינוי בן ממשיך, מדובר במתנה שהקנייתה הושלמה בהתאם לכל דרישות הדין ולפיכך זכותו לקבל את הנחלה כבן ממשיך היא זכות בלתי הדירה וההורים המנוחים לא היו רשאים לחזור בהם מהתחייבות זו.

היעדר גמירות הדעת של ההורים בעת החתימה על מסמכי המינוי

37. על פי גרסת ***** האב המנוח הוא זה שיזם את הפנייה ל***** וביקש מהם לערוך חלוקה שוויונית ביניהם וזאת עוד בשנת 2013. למעשה כבר אז ביקשו ההורים למשוך ידיהם מעיסוק בשאלות ירושה ועיזבון והותירו את כל נושא חלוקת הנכסים בידי שני הבנים ***** ו*****. המנוח ערך ביוזמתו בירורים והתייעצויות עם אגודת חקלאי ***** בנוגע למינוי נכדו, ***** כבן ממשיך במשק. עוד נטען כי חזקה על האב המנוח אשר היה בעברו חבר הנהלה באגודה החקלאית ב***** , שהיה מודע היטב למשמעות ולהשלכות של מינוי בן ממשיך וברור היה לכל הצדדים כי מדובר בעסקת מתנה ללא זכות חזרה.

38. עוד נטען כי מההתכתבות בין האחים למשרדו של עוה"ד ***** ניתן ללמוד ש***** היה מעורב באופן אקטיבי בהליך עריכת ההסכמים לעניין חלוקת הרכוש, ומסמכי המינוי אף הועברו לעיונו טרם החתימה. בנוסף ההורים המנוחים חתמו על ייפוי כוח למשרדו של עוה"ד ***** לצורך המינוי ביום 07.07.2015. בסופו של יום האחים לא חתמו על ההסכמים כאמור בשל מחלוקת בעניין התמיכה בכלכלת ההורים, אך אין חולק כי היתה כוונה לממש את ההסכמות הנ"ל.

39. ביחס לנסיבות החתימה, טוען ***** כי הפגישה עם ההורים לצורך החתימה על מסמכי המינוי, תואמה מראש על ידי ***** . עוה"ד ***** הסביר להם במעמד הפגישה אודות המסמכים עליהם חתמו, מהי המשמעות וההשלכות המשפטיות של חתימתם והם הבינו היטב את משמעות ההליך, חתמו מרצון חופשי והבנה מלאה. עובדה זו עולה גם מדבריה של האם המנוחה בעדותה. לשיטתו, טענת התובעים ביחס לחוסר הבנת ההורים בנוגע לחתימה על מסמכי הבן הממשיך אינה עולה בקנה אחד עם חתימתם באותו מעמד על העברת המגרשים במתנה ל***** ו***** ומקעקעת אותה מיסודה.

40. כמו כן בהמשך אותו יום חתם ***** במשרדו של עוה"ד ***** על העברת המגרשים אליו במתנה, משכך מנוע מלטעון לחוסר הבנתם של ההורים בנוגע לחתימתם על המסמכים.

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

41. אין לקבל את הטענה לפיה מסמכי המינוי נחתמו תחת הפעלת לחץ של ****, בו ההורים היו תלויים. ברי כי כוונתם של ההורים היתה להעביר ל**** באחרית ימיהם את זכויותיהם במשק. על פי עדותו של עוה"ד ****, **** לא נכח במעמד החתימה. בעת החתימה על מסמכי המינוי בשנת 2015 ההורים היו כשירים בעוד שבעת החתימה על הסכם המתנה להעברת המשק ל**** בשנת 2018 האב המנוח לא היה כשיר ונזקק לאפוטרופוס, **** לא היה בחיים והאם המנוחה היתה תלויה תלות מוחלטת ב****.

42. עוד טוען **** כי היה על התובעים לזמן את עוה"ד **** לחקירה אודות ההסבר שניתן להורים על המשמעויות המשפטיות הנובעות מחתימתם, כמי שנטל ההוכחה והשכנוע מונח על כתפם. לדידו, עדותו של עוה"ד **** סתרה את טענתם ומסבירה מדוע נמנעו התובעים מלזמן לעדות. עוה"ד **** זומן בסופו של יום על ידי הנתבע.

43. אין לקבל את הטענה לפיה יש להעדיף את רצונם של ההורים להוריש את המשק ל**** מכוח הקבוע בצוואה שערכו בשנת 1991. לשיטתו של **** אין כל סתירה בין הקבוע בצוואה שערכו המנוחים בשנת 1991 לבין מינוי הבן הממשיך. לשיטתו של **** ההורים ביקשו לבצע חלוקה עדכנית ביחס לנכסיהם, 25 שנים לאחר עריכת הצוואה אשר נועדה להחליף את הוראות הצוואה ביחס לאותם נכסים.

44. ביחס לטענה כי עוה"ד **** לא הסביר להורים המנוחים את ההבדל בין מסמכי המתנה למסמכי הבן הממשיך, נטען כי נוכח כוונת ההורים להקנות במתנה את כלל נכסיהם בהתאם לחלוקה בין האחים, המשמעות היא זהה, כאשר העברת המשק ל**** נעשתה על דרך מינוי בן ממשיך משיקולי מיסוי גרידא.

45. לא הוכח כי ההורים המנוחים ביקשו לחזור בהם ממינויו של **** כבן ממשיך. ביחס למנוח, באוקטובר 2018 עובר לחתימה על מסמכי העברת המשק במתנה ל****, מצבו הקוגניטיבי היה ירוד ויש להניח כי לא הבין את משמעות החתימה על הסכם המתנה, לבטח ביוני 2019 בעת הגשת התביעה דנא. כמו כן מצפייה בסרטון שהוצג על ידי ****, מאוגוסט 2019, לאחר שמונה לאב אפוטרופוס, לא ניתן לומר כי האב ביקש לחזור בו, האם המנוחה שמה מילים בפיו והמנוח התקשה לשתף פעולה. ביחס למנוחה, לאחר מותו של **** היא נותרה תלויה לחלוטין ב****, ביקשה לרצותו ופעלה בהתאם להנחיותיו. כעובדה המנוחה

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

לא פעלה לשנות את צוואתה על אף שידעה כי את חלקו של ***** יירשו בניו, ***** ועמרי, אחריו.

שינוי הנסיבות

46. ***** טוען כי ***** יזם ויצר את הקרע המשפחתי בכוונה להביא לביטול מינויו כבן ממשיך. לאורך השנים מערכת היחסים עם המנוחים היתה טובה, ***** נהג לבקרו כשהגיע ל***** ובמאי 2017 קיבל מהם רכב במתנה, כך גם היחסים עם ***** היו טובים, ביולי 2017 בתקופת האשפוז של ***** , ***** אף ביקר אותו. ברם עם ההתקדמות במחלתו של ***** , סבר ***** כי הוא זכאי לרשת את המשק עם מותו, על כן חזר בו מהסכמותיו, הצהיר בפני ***** על כוונתו לפצל בין המשקים ולמכור את המשק של ההורים, שהיה אמור לעבור ל***** וסירב לחתום על ההסכם להמשך ניהול השותפות, שנערך על בסיס ההסכמות שגובשו יחד עם ***** ומר ***** . כך יצר משבר ביחסים בין הצדדים. כתמיכה בטענתו מפנה ***** לעדותו של ***** ומוסיף כי ***** אף הודה שלא היה טרוד מהעניין הכספי אלא מהתנהגותה של ***** .

47. ***** טוען כי קיימת סתירה בין גרסת האם המנוחה לגרסה של ***** , בנוגע לפנייה לעוה"ד ג'ינו בעניין הבן הממשיך ביולי 2017. האם המנוחה שללה בעדותה פנייה כלשהי לעוה"ד ג'ינו על ידי ההורים או על ידי ***** ובהמשך טענה כי פנתה לעוה"ד ג'ינו רק לאחר ש***** נפטר וכי אינה זוכרת מדוע חתמה על יפוי כוח, בעוד ש***** העיד כי הוא לא פנה כלל לעוה"ד ג'ינו והפנייה נעשתה על ידי ההורים. כמו כן העיד כי אביו היה כשיר באותה עת לטפל בעניין בעוד שמצבו של האב לא אפשר פנייה שכזו ואין ספק שהוא לא יזם אותה.

48. ***** טוען כי הקרע ביחסים נבע ממשבר האמון שנוצר לאחר שהתברר כי עוה"ד ג'ינו פנה לעוה"ד ***** ללא ידיעתם של ***** ו***** ועל כן ***** סרב לראות את ***** . עובדה זו אושרה גם בעדותו של מר ***** .

הפרת חובותיו של ***** כבן ממשיך כלפי ההורים המנוחים

49. לטענת ***** יחסיו עם המנוחה התערערו נוכח ההסתה של ***** כנגד ***** ומשפחתו והעובדה כי המנוחה היתה נתונה לשליטתו. כך ניסיונותיו של ***** לשמור על קשר עם

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

סבתו ולבקרה נתקלו בחומה בצורה והמנוחה הפנתה לו כתף קרה. עוד נטען כי על מנת ליצור ריחוק בין ***** למנוחה התקין ***** מצלמות בביתה ונטע בלבה את הסברה לפיה ***** הגיע אליה לביקור עם אחיו במטרה להקליטה. כך גם לאחר שנפטר ***** , הגיע ***** עם ***** לביתה של המנוחה להודיע לה על מותו אופן אישי, ברם ***** , חבר של ***** (להלן: "*****") חסם את דרכו ולא אפשר לו להיכנס לבית סבתו בטענה כי המנוחה מסרבת שייכנס, בעוד שמחקירתה הסתבר כי כלל לא ידעה ש***** הגיע באותו יום לביתה. עוד גורס ***** כי לאחר פגישת הגישור, אליה הופנו הצדדים על ידי בית המשפט בשנת 2019, ביקש להיפגש עם סבתו, הם שוחחו בטלפון ו***** חש כי גם המנוחה רוצה לפגוש אותו אולם לפתע הודיעה כי עליה לקבל את אישורו של ***** וש***** צריך להיות נוכח בפגישה. אם בכך לא די, עוה"ד ***** , חבר של ***** (להלן: עוה"ד *****) פגש "במקרה" את המנוחה, הקליט אותה, ערך את ההקלטה באופן שאינו מותיר ספק כי פעל בשליחות ***** ואף המליץ לה לוותר על הפגישה עם נכדה, ***** . נוכח האמור ברי כי ההתדרדרות במערכת היחסים נבעה מהתנהגותו של ***** או מי מטעמו, שעה שנמנע מ***** לבקר את הסבים המנוחים.

50. אין לקבל את טענת התובעים לפיה התקיים תנאי מפסיק במינוי הבן הממשיך בשל אי קיום חובותיו הקמות לו עם מינויו. הטענה כי ***** לא בנה בית במשק בסמוך לסבים ולא סייע בידם בניהול המשק אינה יכולה לעמוד. הפסיקה קובעת כי אין דרישה מהותית מבן ממשיך לעבד את האדמה ולהקים ביתו במשק וממילא המינוי מתגבש בפועל במות ההורים. עוד טוען ***** כי העלאת טענה זו לאחר מותו של ***** עולה כדי חוסר תום לב, נוכח השקעתו של ***** במשק ובתמיכה בהורים משך 30 שנה הנזקפות לזכותו של ***** אשר בא בנעליו. יתרה מכך המנוחה עצמה העידה כי לא ציפתה ש***** יקים ביתו במשק שלהם והצורך בתפעול המשק התייתר עם החכרתו למשפחת ***** כאמור לעיל.

51. ביחס לטענה לפיה ***** לא עשה דבר לשיקומה הכלכלי של השותפות, נטען כי ***** לא נדרש לכך וככל שעזרתו היתה נדרשת היה נכון לסייע. בעניין זה נטען כי ***** ניסה להציג מצג שווא כמי שטיפל בחובות לבדו ו"הציל" את הוריו מקריסה כלכלית, בעוד ש***** ו***** הם שפעלו להחכרת המשק והסדרת החובות מול הנושים, כפי שעולה מעדותו של מר *** עצמו, עד שזומן על ידי ***** דווקא. עוד נטען כי ***** משך כספים במזומן מחשבון הבנק של ההורים ופעל למכירת נכסיהם מבלי להעביר את התמורה שקיבל לכיסוי חובות השותפות או לחשבונם של ההורים באופן זה "רוקן את קופת הוריו" וגזל את חלקם של ***** ואחיו בירושת המנוחה.

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

52. עוד טוען ***** , כי טענת התובעים לפיה מנע מהם לבקר את ***** לא הוכחה. המנוחה העידה בחקירתה כי ביקרה את ***** באופן קבוע ואף סירבה להצעתה של ***** לבנות רמפה בכניסה לביתה, שתאפשר גישה ל***** לבקר בביתה. גם ***** העיד כי עד יולי 2017 ביקר את ***** . כאמור ***** סירב לראות את ***** בעקבות משבר האמון שנוצר ביניהם לאחר שהאחרון סירב לחתום על ההסכם לניהול המשק, משכך התובעים מנועים מלטעון טענה זו כראייה לטענתם על התנהגות מחפירה, לכאורה, של ***** .

תמצית טענות המינהל (רמ"י)

53. הרשות מכחישה טענות התביעה מחמת היעדר ידיעה.
54. ביחס לסעד ההצהרתי המבוקש לפיו יבוטל מינויו של ***** כבן ממשיד בנחלה, אין לרשות כל עמדה והיא תכבד את החלטת בית המשפט בעניין.
55. ביחס לסעד לרישום הזכויות בנחלה על שם ***** , מכוח הסכם מתנה ללא תמורה, הרשות מתנה סעד זה בביטול כדין של מינויו של ***** כבן ממשיד.

תמצית טענות הסוכנות היהודית

56. הסוכנות הבהירה כי אינה נוטלת צד בסכסוך ותכבד כל החלטה של בית המשפט בסכסוך בין הצדדים לעניין רישום בעלי הזכויות במשק.

דיון והכרעה

המסגרת הנורמטיבית

***** . מוסד הבן הממשיך נולד כרעיון לפתרון יזום מראש למחלוקות משפחתיות עתידיות בנושא מיהות הצאצא שיקבל זכויות ההורים במשק לאחר פטירתם (בייחוד כאשר ישנם מספר צאצאים והואיל ולפי הפסיקה זכויות בנחלה אינן ניתנות להורשה באשר הן אינן חלק

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

מעזבון (ראו: ע"א 566/89 **דב שטיין נ' דבורה סופר ואח'**, פ"ד מז(4) 167 וכן ראו תמ"ש (טב') 34371-08-11 לעיל והאזכורים שם).

58. ההגדרה של "בן ממשיך" מצויה בסעיף 1 לתקנות האגודות השיתופיות (חברות), תשל"ג 1973, לאמור: **"בן ממשיך"** – בן אחד בלבד או בן מאומץ אחד או נכד אחד של בעל משק, **לרבות בן זוגו, המחזיק בעצמו או מכוח התחייבות בלתי חוזרת בכתב של הוריו או מכוח ירושה, במשק חקלאי, כבעל, כחוכר, כחוכר משנה, או כבר-רשות לתקופה בלתי קצובה או לשנה לפחות של מוסד מיישב והאגודה או של האגודה כשאין מוסד מיישב; לענין זה, "הורים" – לרבות אחד מהם במקרה שהשני חדל להיות בעל זכויות במשק החקלאי או שנפטר.**

59. ברבים מסכסוכי המשפחה בענייני "מינוי בן ממשיך", נערך הבירור בשני מעגלים: מעגל מערכת היחסים החיצונית (הורים ו"בן ממשיך" מול רמ"י/סוכנות יהודית/אגודה שיתופית) ומסלול היחסים הפנים משפחתי (הורים/אחים מול ה"בן הממשיך") – ראו לענין זה רע"א 1662/99 **חיים נ' חיים**, פ"ד נו(6) 215, (27/8/2002) [פורסם בנבו]; עמ"ש (מחוזי-חיפה) 52148-10-19 **פלוני נ' אלמוני**, (4/2/2020) [פורסם בנבו].

60. בין שני מעגלים אלו חלים יחסי גומלין, כך, העובדה שרישום "בן ממשיך" לא הושלם בחיי הממנים בסוכנות וברמ"י עלולה להצביע על היעדר גמירות דעת של ההורים בדבר המינוי, וכך להפך, **השלמת הרישום בסוכנות וברמ"י עשויה להעיד על כוונה ברורה מצד ההורים הממנים.**

61. במישור היחסים המשפטי הפנים משפחתיים, מינוי בן ממשיך חוסה תחת דיני המתנה ובראשם הוראות חוק המתנה, התשכ"ח-1968 (להלן: **"חוק המתנה"**) זוהי גם פריזמת ההתייחסות של הפסיקה ברובם המכריע של התביעות המשפטיות בסוגייה זו. **ראה לעניין זה תמש (טב') 34371-08-11 א.א.נ' ש.א.**

62. הסכם מתנה חוסה בצילן של שתי הוראות חוק: חוק המתנה, התשכ"ח – 1968 וחוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג – 1973 (להלן: **"חוק המתנה"** ו"חוק החוזים") וראה: תמ"ש (י-ם) 13500/06 **י.ר. נ' י.א.** [פורסם במאגרים] (16/03/2008).

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

63. סעיף 1(ב) לחוק המתנה, התשכ"ח – 1968, קובע כי "דבר המתנה יכול להיות, מקרקעין, מטל*****ן, או זכויות". הזכות שמקבל "הבן הממשיך" בעקבות המינוי, הינה **התחייבות בלתי חוזרת של הוריו**, כי בכפוף לאישור המתנה, על ידי המוסדות המיישבים, יקבל "הבן הממשיך" לאחר פטירת שני ההורים את זכות השימוש בנחלה ובמשקם ויהפוך לבר רשות במקומם.

64. הכלל הוא כי אם ייקבע שהוקנתה המתנה למקבל, הרי שהמתנה נגמרה, הושלמה, ולפיכך לא יוכלו ההורים לחזור בהם ממנה ולבטלה (ראה תמ"ש (טב') 17271-09-09 ל.ד. נ' ש.ד. [פורסם במאגרים] (22/05/2011)). יחד עם זאת, גישה זו רוככה בפסק דין של בית המשפט העליון שניתן בבע"מ 3996/12 מיום 15.11.12 (פורסם בנבו) שם נקבע כי גם במקרים בהם הושלמה המתנה יש לבחון קיומו של תנאי מפסיק מכללא בהסכם המתנה למינוי בן ממשיך.

65. עוד נפסק כי ככל ולא הסתיים הרישום של הבן הממשיך אזי יש לומר שמדובר בהתחייבות למתנה שחולש עליה סעיף 5 לחוק המתנה. לפי סעיף זה, רשאי הנותן לחזור בו ממנה אם הייתה החזרה מוצדקת והיא כתוצאה מהתנהגות מחפירה של מקבל המתנה כלפי הנותן או כלפי בן-משפחתו או בהרעה ניכרת שחלה במצבו הכלכלי של הנותן.

מן הכלל אל הפרט

66. אקדים אחרית לראשית, לאחר עיון במלוא התשתית הראייתית, הגעתי למסקנה כי דין התביעה להידחות.

67. ההכרעה העומדת בפניי עוסקת בשאלה האם יש לבטל את מינוי הנתבע כ"בן ממשיך" בנחלת הסבים, כאשר מינוי זה הושלם ועבר את כל מסלול הרישום, החל מתצהירי הסבים ותצהיר הבן הממשיך המיועד, המשך בהמלצת האגודה, דרך אישור הסוכנות היהודית ועד הרישום הסופי ברמ"י.

היעדר גמירות הדעת

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

68. אין מחלוקת באשר לעובדה כי המנוח ביקש לחלק את נכסי ההורים באופן שווה בין בניו בעודם בחיים. המנוח יזם את חלוקת הרכוש, ביקש מ***** ו***** לערוך ביניהם את החלוקה ואף הכין הצעת חלוקה ראשונית של הנכסים (ראה נספח ב' לתצהיר של *****). עובדה זו אושרה בחקירתם של ***** והמנוחה (ראה עדות המנחה בעמ' 12 ש' 23-36, עמ' 13 ש' 1-2 ובעדותו של ***** בעמ' 36 ש' 15-35 ועמ' 37 ש' 1-2).

69. כמו כן אין חולק כי נוכח רצונם של ההורים לחלק את נכסיהם לבניהם בעודם בחיים ועל בסיס ההסכמות שגובשו באישור ההורים ובידיעתם ***** ו***** , היו אלו שיזמו את הפניה לעוה"ד ***** לצורך הכנת הסכמים לחלוקת רכוש ההורים (ראה עדות ***** עמ' 36 ש' 15-35, עמ' 37 ש' 15-17, ש' 28-29, עדות התובעת 2 עמ' 12 ש' 23-36 ועמ' 13 ש' 1-3 ועדות עוה"ד ***** עמ' 104 ש' 7-10).

70. בהתאם להסכמות נערכו שלושה הסכמים. הסכם מתנה במסגרתו הועברו חלק מנכסי ההורים לבניהם בעודם בחיים, כתב התחייבות להעברת סכום חודשי קבוע לכלכלת ההורים, וטיוטת הסכם שנועדה להסדיר את חלוקת נכסיהם של ההורים באופן שווה בין האחים על יסוד סיכום ישיבה שנערכה אצל עוה"ד ***** ובה פורטו כלל הנכסים של ההורים (יכונה להלן: "טיוטת הסכם החלוקה"). אציין כי בסופו של יום אף אחד משלושת ההסכמים לא נחתם אך הצדדים פעלו חלקית בהתאם לאמור בהם.

71. מטבע הדברים, מאחר ולאורך כל השנים ***** התגורר ב***** ליד הוריו, טיפל ותמך בהם לכל צרכיהם, משנת 1985 במסגרת שותפות שהקים עם המנוח, ניהל ועיבד את שני המשקים, שלו ושל ההורים והשקיע בבניית מבנים חקלאיים במשק ההורים, נקבע כי ***** יקבל את הזכויות במשק החקלאי ואילו ***** יקבל את הזכויות בבית המגורים ברח' ***** ב*****. כמו כן נקבע מנגנון פיצוי לפיו במידה ו***** לא יקבל את המשק מכל סיבה שהיא, ***** יחוייב להעביר לו מחצית מהתמורה או משווי של הבית ברח' *****.

72. הכחשתו של ***** בחקירתו לפיה לא קיבל את טיוטת ההסכמים (ראה עדות ***** עמ' 37 ש' 18-24) וכן הכחשת מעורבותו בעריכתם (ראה עדות ***** עמ' 38 ש' 20-24) אינה אמינה בעיני, שכן הדברים משתקפים היטב מתכתובות הדוא"ל שנערכו עם משרדו של עוה"ד ***** מיום 24.2.2014 ומיום 15.01.15. מהתכתבויות אלה עולה כי ***** קיבל את טיוטת

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

ההסכמים, היה מעורב בעריכתם ובתשלום שכ"ט למשרדו של עוה"ד ***** (ראה נספחים א-ג' לתצהיר עוה"ד *****), לאחר שעומת עם ראיות אלה, חזר בו ***** מגרסתו ***** והודה כי קיבל את ההסכמים לעיונו (ראה עדותו בעמ' 39 ש' 1-8, ש' 18-20). לדבריו היה ידוע לו כי טיוטת הסכם החלוקה מסדיר את סוגיית חלוקת הנכסים וההסכם תוחם למעשה את רצונם של ההורים –

"ש. ההורים שלכם היו מודעים לשיח ביניכם בנוגע לאופן חלוקת נכסי הנדל"ן
ת. חלקית קטנה מאוד כי אנחנו דיברנו. רק בסוף כאשר התחלנו להגיע להבנות".
(עמ' 40 ש' 7-8).

73. עובדה נוספת עליה אין מחלוקת היא כי ההחלטה שהמשק יינתן ל***** ולא ל***** , נקבעה נוכח העובדה כי ***** היה בעלים של נחלה חקלאית ומשכך לא ניתן היה להעביר את הזכויות במשק על שמו, שכן נהלי רמ"י אינם מתירים רישום של שתי נחלות חקלאיות על שמו של חוכר אחד. אציין כי הסיבה היחידה שהנחלה לא הועברה ל***** עוד בחייהם של ההורים הייתה משיקולי מיסוי בלבד. עוה"ד ***** ציין בתצהירו כי הבחירה להעביר את הזכויות במשק באמצעות מינוי בן ממשיד נבעה משיקול זה (ראה סעיפים 9 ו-10 ונספח ח' לתצהיר עוה"ד *****). ***** אישר בחקירתו כי ידע שנה מראש לפחות לפני מועד החתימה על המינוי, את דבר העברת המשק ל***** באמצעות מינוי לבן ממשיד (עמ' 42 ש' 27-36, עמ' 43 ש' 1-2).

74. עובדה נוספת שיש בה כדי ללמד על אומד גמירות דעת ההורים עובר למועד החתימה, היא בדיקה שערך המנוח עצמו באגודה החקלאית ב***** בעניין האפשרות למנות את נכדו כבן ממשיד. אמנם המנוחה גרסה בעדותה כי המנוח לא ערך בדיקה כלשהי עם נציגי האגודה בכל הקשור לנושא בן ממשיד (עמ' 18 ש' 1-3), אולם גרסה זו סותרת את גרסתו של מר ***** , ששימש כמזכיר אגודת חקלאי ***** בין השנים 1983-2013, לפיה המנוח התייעץ עימו באופן אישי ביחס לאפשרות למנות את נכדו כבן ממשיד (ראה עמ' 102 ש' 29-30 עמ' 103 ש' 1-12). מבין שתי הגרסאות מצאתי לנכון להעדיף את זו של העד, באשר הינו עד חיצוני שאינו בעל עניין בתוצאת ההליך, עדותו השאירה רושם אמין ביותר. העובדה כי מר ***** שימש בזמנים הרלוונטיים כמזכיר האגודה וכי גם המנוח היה בעברו חבר מועצה ובאגודה בחקלאית (עובדה שאושרה על ידי המנוחה בעמ' 17 ש' 1-4), מחזקת את המסקנה כי אכן המנוח פנה למזכיר האגודה לברר את האפשרות למנות את נכדו כבן ממשיד.

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

75. עובדה נוספת המהווה אינדיקציה לאומד דעת התובעים למנות את ***** כבן ממשיך, היא העברת מסמכי המינוי לעיונו של ***** ביום 04.08.2015, שלושה שבועות לפני מועד החתימה (ראה סעיף 12 ונספח י' לתצהיר עוה"ד ***** ועמ' 113 ש' 6-1 לפרוטוקול הדיון). אמנם ***** טען כי אינו זוכר שמסמכי המינוי הועברו אליו בטרם החתימה, כשם שטען שההסכמים, לרבות טיוטת הסכם החלוקה, לא הועברו אליו, אולם בהמשך חקירתו שוב חזר בו ונאלץ להודות כי מסמכי המינוי הועברו אליו, אך הוא לא קרא אותם. ***** באופן מודע לא עשה דבר כדי לברר עם ההורים את מידת הבנתם או כדי להסביר להם את משמעות החתימה ובפרט שמדובר בהחלטה כה משמעותית. לא התרשמתי מעדותו שהוא לא קרא את מסמכי המינוי, כך או כך עם קבלת מסמכי המינוי לעיונו, נתן הסכמתו מכללא לאמור במסמכים אלו, היה עליו לדעת על מה חותמים ההורים. –

- ש. **הטיוטה של המסמכים האלה אמרו לך מראש שאלה המסמכים שההורים יקראו עליהם. קראת אותם**
- ת. לא קראתי אותם. לא זוכר אם הם נשלחו אליי. משהו שלא קשור אליי אני לא משקיע אנרגיה לקרוא אותם.
- ש. **יש פה שלל תכתובות של דוא"ל שעשית ובסוף אתה בא ואומר כי את המסמכים של הבן הממשיך לא הסתכלת עליהם.**
- ת. נכון, למה שאסתכל עליהם אם זה משהו שאני לא אמור לקבל אותו. למה שאבדוק ניירת של בית שאני לא אמור לקבל אותו.
- ש. **לא רצית לדעת את המשמעות של הבן הממשיך**
- ת. לא.
- ש. **טענת טענות קשות כלפי עו"ד ***** שלא הסביר, היתה לך ציפיה שיסבירו לך**
- ת. אני לא יודע מה המסמכים. לא קראתי אותם. שוב אני אומר שמה שלא קשור אליי אני לא צריך לקרוא אז לא התעסקתי במה שלא מגיע לי.
- ש. **לא שוחחו איתך טלפונית על המשמעויות הקנייניות של הבן הממשיך.**
- ת. לא.
- ש. **זה נכון שהמתינו עם המינוי של הבן הממשיך עד שתוסר המשכנתא מחלקה ******
- ת. לא זוכר.
- ש. **מציג לך אימייל שנשלח אליך ממשרדו של עו"ד ***** ובו יש את ההנחיות (מצטט) שאלו אותך מה אתה רוצה לעשות לגבי הבית ברחוב *****.**

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

מסמך התקבל וסומן נ/7.

ת. היתה שאלה אם להעביר או לא. זה כבר היה המתמחה השני שלו שפנה. לא ידעתי מה ***** רוצה לעשות. אני מזכיר כי זה היה שטח שבו 50% בעלות של אח של אבא שלי.

ש. האימייל שקיבלת היה ביום 4/8/15, הוא מופנה אליך ואל ***** ז"ל ובו יש את כל המסמכים שההורים שלכם עומדים לחתום עליהם. לא טרחת לפתוח ולקרוא ת. חזרתי על התשובה שאמרתי שכל מה שמכוון אליי שאני צריך אני בודק אך אני לא משקיע אנרגיות במשהו שאני לא צריך לקבל.

(ראה עמ' 44 ש' 23-36 ועמ' 45 ש' 1-14)

עדוּתו של ***** בנקודה זו, מעבר לעובדה שבתחילה טען כי לא קיבל כלל את המסמכים ובהמשך שינה עדותו וטען כי קיבלם אך לא קראם, היא עדות מיתממת ומתחמקת. ***** ידע היטב כי מינוי ***** כבן ממשיך אינו אלא חלק ממארג ההסכמים שגיבש עם אחיו באמצעות עוה"ד ***** ושכנגד מינוי זה זכה הוא בזכויות שוות ערך באמצעות הסכמי מתנה שהעבירו אליו זכויות בנכסי נדל"ן אחרים, לרבות הזכויות בבית ברח' ***** ב***** ומגרשים רבים, מלבד נחלת ההורים.

76. לכל אלה מצטרפת העובדה שהמנוחים חתמו ביום 07.07.15 על יפוי כוח למשרדו של עוה"ד ***** לטיפול והכנת מסמכי המינוי, המעידה על גמירות דעתם בשלב המו"מ בטרם החתימה על המינוי (ראה נספח ט' לתצהיר עוה"ד *****). עוה"ד ***** העיד כי בטרם חתמו על יפוי הכוח, שוחח עם המנוחה, וההורים הבינו וידעו היטב על מה הם חותמים (ראה עמ' 11 ש' 25-28, עמ' 112 ש' 12-18).

77. המנוחה טענה כי כלל לא ידעה על הכוונה למנות את ***** כבן ממשיך (עמ' 17 ש' 5-9). ברם דבריה אינם מתיישבים ואף סותרים את דבריו של ***** , לפיהם ההורים המנוחים ידעו מראש על הכוונה למנות את ***** כבן ממשיך, בטרם הגיע עוה"ד ***** להחתים אותם על מסמכי המינוי –

ש. לפני שעו"ד ***** הגיע באותו היום להחתים את הוריד לגבי הבן הממשיך, האם ההורים ידעו על הכוונה למנות את ***** כבן ממשיך.
ת. כן, רק לא הבינו את המשמעות.

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

(עמ' 44 ש' 3-5)

ש. האם ההורים ידעו מראש על זה

ת. כן, הם ידעו מראש.

(שם ש' 13-14)

הסתירות הרבות בין עדותו של ***** לעדותה של המנוחה, מכרסמות במהימנות גרסתם באשר להבנתה של המנוחה לגבי ההליך שבפני, היינו התביעה לביטול בן ממשיד. המנוחה, ככל הנראה, הודרכה לטעון כי לא ידעה ולא הבינה על מה חתמה היות ולא הוסבר לה. ברם, מעדותו של ***** עצמו עולה כי ההורים ידעו היטב על הכוונה למנות בן ממשיד והם ידעו זאת מראש.

78. ביחס לנסיבות החתימה, גרסה המנוחה כי כלל לא ידעה מיהו עוה"ד ***** , הפגישה עימו לצורך החתימה לא תואמה עימה מראש ונעשתה ללא ידיעתו של ***** (ראה עמ' 17 ש' 7-36). עוה"ד ***** אישר בעדותו כי אכן לא תיאם עימם את הגעתו (עמ' 114 ש' 23-24) ברם, מעדותו של ***** , לפיה עוה"ד ***** "הגיע בהפתעה ולא יידע אותי. למרות שלא היה מקום לחשש. אם אני ו***** אמרנו משהו אז סמכתי עליו במאה אחוז" (עמ' 43 ' 8-9) משתמע כי אמנם עוה"ד ***** לא עדכן אותו על מועד הפגישה אולם ***** ידע על מהות הפגישה וכי עתידה להתקיים.

79. לגרסת המנוחה, ***** אמר לה כי לא ידע על הגעתו של עוה"ד ***** (שם, עמ' 18 ש' 26-29) כך גם אישר ***** בעדותו (שם עמ' 43 ש' 3-6), אולם בהמשך חקירתו הודה כי ידע שעוה"ד ***** הגיע לביתם של ההורים מאחר והם התקשרו להודיע לו במעמד החתימה (שם עמ' 43 ש' 23-26).

80. עוד ובנוסף בהמשך אותו היום בו נחתמו מסמכי המינוי לטובת ***** , הגיע ***** למשרדי עוה"ד ***** בתיאום מראש, לחתום על שטרי העברת הזכויות במגרשים אליו במתנה, משנשאל על כך השיב כי אינו זוכר באיזה יום חתם על שטרי העברת הזכויות להעברת המגרשים. אופן התנהלותו של ***** יש בו כדי ליצור סדק במהימנות דבריו ואסביר מדוע, גם אם אצא מתוך נקודת הנחה ש***** לא זכר באיזה יום תואמה עימו ההגעה למשרדי עוה"ד ***** לחתימה, הרי אין זה סביר כלל כי "ישכח" שחתם על הסכמי מתנה על פיהם

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

ההורים מעבירים אליו זכויות במספר מגרשים, באותו יום עצמו בו הודיעו לו הוריו על כך שעוה"ד ***** הגיע "בהפתעה" להחתימם על העברת הזכויות במגרשים אליו במתנה ועל מסמכי המינוי, שהרי מדובר באירוע מכוון, פרי מו"מ שארך משך שנתיים, ואשר הוציא אל הפועל את תוכנית החלוקה אותה רקמו האחים ואשר יש בכך כדי להשפיע באופן ישיר על עתידו.

ש. מציג לך תצהיר שאתה חתום עליהם. גם התצהיר וגם שטר המכר ניתנו במסגרת העברת המגרשים אליך. אני רואה שהם נחתמו באותו יום שבו נחתמו הבן הממשיך. האם זכור לך שזה נחתם באותו היום.

מסמך מוגש ומסומן נ/6.

ת. לא זוכר באיזה יום חתמתי אבל אני יודע שכל החתימות שלי התבצעו במשרדו של עו"ד ***** בבית ***** ולא ב*****.

ש. מתשובתך אני מבין שאתה הגעת אל עורך הדין ולא הוא אליך.

ת. לא זוכר לגבי אותו היום אבל כנראה.

ש. כאשר הגעת לחתום זה משהו שכן תואם איתך ולא בהפתעה.

ת. נראה לי שכן.

(עמ' 43 ש' 27-36 ועמ' 44 ש' 1-2)

81. מעבר לכך, ציון נקודת זמן זו, בה נחתמו מסמכי מינוי בן ממשיך מזה ומסמכי העברת הזכויות של מספר מגרשים במתנה ל***** מזה, בד בבד באותו היום ממש, מקבלת משנה תוקף ויש בה כדי להשליך בכל הקשור בקביעת מצבם הקוגניטיבי והבריאותי של ההורים והיכולת להבין את המשמעויות המשפטיות וההשלכות של חתימתם. ברי כי ככל שתוכח טענת היעדר גמירות דעת המנוחים בשל מניעה קוגניטיבית או בריאותית ביחס למסמכי המינוי, כך תתעורר שאלה ביחס לנפקות עסקת המתנה בה הועברו זכויות במספר מגרשים ל*****. משנשאלה המנוחה על ידי בית המשפט אם מצבם של ההורים בעת החתימה לא אפשר להם להבין ולקבל החלטה לעניין המינוי, שללה כל אפשרות שכזו –

לשאלת בית המשפט:

ש. בשנת 2015 כאשר מונה הבן הממשיך האם היית במצב בריאותי שכלי קוגניטיבי שלא מאפשר לך לקבל החלטה כזו.

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

ת. לא היה מצב כזה.

(עמ' 18 ש' 18-21)

הנה כי כן הטענה כי מצבה הבריאותי והקוגניטיבי של המנוחה מנעו ממנה לקבל החלטה מושכלת פרי רצונה נשללה מניה וביה על ידי המנוחה עצמה.

82. בין יתר טענות התובעים ביחס לנסיבות החתימה, טענה המנוחה בתצהירה כי אולצה לחתום תחת הפעלת לחץ וניצול מצבם הבריאותי, בנוכחות ***** בלבד, בהיותם תלויים בו תלות מוחלטת. לא הוצגה בפניי כל תשתית ראייתית שתוכל ללמד על השפעה בלתי הוגנת ובתוך כך, בידוד המנוחים, תלות וסיוע שהעניק להם ***** בעת החתימה, כל שכן עדותו של ***** לפיה ***** דאג להורים ולו היה בחיים תביעה זו לא היתה מוגשת, שומטת את התשתית בדבר השפעה בלתי הוגנת מצד ***** (עמ' 36 ש' 1-6), יש להדגיש כי מדובר בהשפעה בלתי הוגנת, לכאורה, באותה עת בה נחתמו מסמכי העברת הזכויות במגרשים ל***** ועל כן דין טענת השפעה בלתי הוגנת להידחות. משנשאלה המנוחה מדוע לא התנגדה ואמרה שאינה מעוניינת לחתום, או שמא היתה מנועה בשל מצבה הבריאותי לקבל החלטה לעניין מינוי ***** כבן ממשיך, השיבה כי ההליך היה מהיר ואינה זוכרת בעיה בריאותית -

ש. בתצהירך בסעיף 22 את אומרת ש***** ז"ל החתים אותך על המסמכים בלחץ וכפייה ובעושך תוך הניצול המצב הבריאותי שלך. הסברת כעת לבית המשפט כי הכריחו אותך לחתום ואני מנסה להבין מה היה המצב הבריאותי שלך שלא איפשר לך להתנגד או לומר שאת לא מעוניינת לחתום. האם יכולת לומר שאת לא מעוניינת לחתום.

ת. זה היה מהיר. לא זוכרת אם היתה לי בעיה בריאותית אז.

ש. יתכן כי בשנת 2015 לא יכולת לקבל החלטה לגבי מינוי ***** כבן ממשיך בשל מצב בריאותי שלך.

ת. לא.

(עמ' 18 ש' 9-17)

83. עוד טענה המנוחה בעדותה כי במעמד החתימה כלל לא ידעה מה זה בן ממשיך ועל מה היא חותמת (עמ' 17 ש' 33-34) אולם משנשאלה לגבי הבנתה וידעתה בכל הקשור לעסקת מתנה של העברת זכויות במגרשים בשווי מיליוני שקלים ל***** , עליה חתמה באותו מעמד, לא

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

זכרה דבר. אינני יכול לקבל טענה זו, המנוחה אינה יכולה לטעון מחד, כי חתמה על מסמכי המינוי לבן ממשיך תחת לחץ שהופעל עליה מבלי שידעה על מה היא חותמת, כראייה מצידה להיעדר גמירות דעתה המצדיקה ביטול המינוי ומאידך, לטעון כי אינה זוכרת דבר בכל הקשור לעסקת המתנה של העברת זכויות במספר מגרשים בשווי 2 מיליון שקלים באותו מועד ובאותו מעמד ממש, ובכך "להכשיר" את הסכם המתנה לטובת ***** ולפסול את הסכם המתנה לטובת ***** -

ש. באותו מועד שהתפרץ עו"ד ***** והכריח אותכם לחתום כפי שאת טוענת, אתם גם חתמתם על מסמכים להעביר ארבעה מגרשים ל***** בשווי של פחות או יותר 2 מיליון שקלים, זכור לך נושא זה.

ת. לא זוכרת.

ש. את לא זוכרת בכלל שום דבר שקשור בהעברת החלקות ל***** שהיה באותו יום.

ת. לא.

ש. הזיכרון שלך לגבי עו"ד ***** והבן הממשיך הוא מאוד חזק. את החלק השני לגבי העברת קרקעות ב-2 מיליון שקל את לא זוכרת.

ת. לא.

(עמ' 19 ש' 30-35, עמ' 20 ש' 1-3).

84. כמו כן בהמשך חקירתה הודתה כי קראה והבינה שחותמת על מינוי ***** כבן ממשיך וכי היא מבינה את משמעות החתימה המהווה התחייבות בלתי הדירה (ראה עמ' 19 ש' 26-29).

85. חלק נכבד מטענות התובעים בסיכומים הופנו כנגד עדותו של עוה"ד *****, בין יתר טענו התובעים כי עוה"ד ***** לחץ על ההורים לחתום מבלי שהסביר להם מהן ההשלכות המשפטיות של מוסד הבן הממשיך, על כן לא הבינו את משמעות חתימתם על גבי כתב המינוי לאשורה ואת הגבלתה מלחזור בהם. לשיטתם הוטעו המנוחים על ידי עוה"ד ***** שעה שלא הבהיר להם בצורה ברורה, כנותני המתנה, את האבחנה בין שני המסלולים להעברת הזכויות במשק. מחד העברת הזכויות באמצעות רישום בן ממשיך, החוסמת אותם מלחזור בהם ומאידך העברת הזכויות באמצעות עריכת צוואה חדשה הניתנת לשינוי על פי רצונם בכל עת. עוה"ד ***** שולל טענה זו בעדותו, לדידו ההורים ידעו היטב מהן ההשלכות המשפטיות של בן ממשיך והמגבלות שבצידן בניגוד לצוואה אותה ניתן לשנות (עמ' 113 ש' 29-31).

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

86. כמו כן בדומה לטענה זו, גרסו התובעים בסיכומים כי עוה"ד ***** לא הבהיר להם מהי האבחנה המשפטית בין שתי העסקאות עליהן חתמו, העברת הזכויות ל***** באמצעות מינוי בן ממשיך מחד והעברת הזכויות במגרשים ללא תמורה ל***** מאידך. עו"ד ***** , כאמור, שולל טענה זו מכל וכל. מעדותו עולה כי ההורים הבינו היטב על מה הם חותמים ועסקאות אלו שיקפו את רצונם של ההורים (עמ' 114 ש' 3-5, 20-22, 25-28, 35-36 ועמ' 115 ש' 1-9, ש' 16-20)

87. אין צורך לציין כי עדות עוה"ד ***** היא עדות קריטית לצורך בחינת שאלת גמירות הדעת של ההורים ומידת הבנתם ביחס למסמכים עליהם חתמו, לרבות מסמכי העברת הזכויות במגרשים במתנה ומסמכי המינוי של הבן הממשיך.

88. התובעים נמנעו מזימנו של עוה"ד ***** , על אף כי בתחילה נטען כי זימנו אותו. יצויין כי בעת הויתור על עדותו של עוה"ד ***** לא יכלו התובעים לדעת, ובוודאי לא יכלו לסמוך על כך, כי עוה"ד ***** יזומן על ידי הנתבעים דווקא. נראה כי לא בכדי "ברחו" התובעים מעדותו של עוה"ד ***** .

89. עדותו של עוה"ד ***** , אשר ייצג את שני הצדדים בהליך והיה מעורב כל כולו, מראשית המו"מ בין האחים ועד הפיתרון שנמצא לחלוקה הוגנת שוויונית של נכסי ההורים, עדות זו נמצאה על ידי מהימנה, עקבית, מפורטת ואובייקטיבית ונתמכה בראיות רבות התומכות בה. בנסיבות אלה לא מצאתי כל טעם שלא לקבלה. מדבריו ניתן לדעת בבירור כי כוונת המנוחים היתה למנות את ***** כבן ממשיך לצרכי העברת המשק והטענות ל"הטעיה" ולהיעדר גמירות דעת, לא רק שלא הוכחו אלא נראה כי נטענו כלאחר יד בלא כל ביסוס או ראיה תומכת. יותר מכך, לפי התרשמותי, רצונם של ההורים, אותו "רצון" ש***** מציין שוב ושוב, היה כי שני בניהם היחידים יגיעו ביניהם להסכמה וחלוקה הוגנת של נכסי ההורים מבלי שהדבר יגרום לקרע משפחתי. ההורים ידעו והבינו כי המינוי של ***** כבן ממשיך הוא פרי הסכמות שהושגו על ידי שני בניהם כחלק ממכלול של הסכמות וחלוקת נכסים.

90. גרסת המנוח אמנם לא נשמעה. ברם, הפסיקה קובעת, כי קיימת חזקה לפיה הורים הממנים בנים ממשיכים, מודעים היטב למשמעות המושג, התהליך ותוצאותיו. המושג בן ממשיך ידוע ושגור בקרב בעלי נחלות, בפרט ב***** כמושבה חקלאית בה ישנן 120 נחלות, קל וחומר ביחס

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

למנוח שהיה חבר במועצה ובאגודה החקלאית, חי והתפרנס ממשק חקלאי משך כל חייו והיה בקיא בכל הלכות המושבה והמשקים החקלאיים.

91. כמו כן המנוחה אישרה בחקירתה כי המנוח קרא את המסמכים עליהם חתם (עמ' 19 ש' 18-19). הלכה היא כי "אדם החותם על מסמך מוחזק כי הוא קרא את המסמך בטרם החתימה, הבין את תוכנו ונתן הסכמתו לאמור בו" (ראו ע"א 467/64 שוורץ נ' סנדור, פ"ד יט (2) 113, 117 (1965); ע"א 6799/02 משולם נ' בנק המזרחי המאוחד, פ"ד נח(2) 145 (2003); ע"א 6055/04 לנדאו נ' בל"ל [פורסם במאגרים] (12.7.2006)), ועל המבקש לסתור חזקה זו להוכיח את גירסתו בראיות פוזיטיביות כאפשרות קרובה (ראו ע"א 84/80 קאסם נ' קאסם, פ"ד לז(3) 60, 91 (1983); ע"א 1548/96 בנק איגוד לישראל נ' לופו, פ"ד נד (2) 559, ***** 0 (1997)). למותר לציין כי לא הוצגה בפני כל ראיה כי ההורים לא ידעו או לא הבינו על מה הם חותמים. למעשה, הוכח בפני כי ההורים ידעו ידוע היטב והבינו הבן היטב על מה הם חותמים ומה משמעות חתימתם על כלל המסמכים – הן הסכמי המתנה על פיהם הועברו זכויות במגרשים ***** והן הסכם המתנה על פיו מונה ***** לבן ממשיך.

92. עוד ייאמר כי כאמור כבר בצוואותיהם משנת 1991 ציינו ההורים את המושג "בן ממשיך", כך שלטעון כי מושג זה זר להם וכי אין להם כל תובנה ביחס למהותו של מוסד הבן הממשיך היא טענה שאין כל אפשרות לקבלה.

93. מכל האמור נובע כי אין, ולא יכולה להיות, מחלוקת, כי לא זו בלבד שכוונתם האמיתית של ההורים היתה למנות את ***** כבן ממשיך, אלא שההורים ידעו גם ידעו בעת המינוי את משמעות המונח "בן ממשיך" על כל המשתמע מכך. מסקנה זו גם מסתברת יותר מהראיות והנסיבות העובדתיות ומעדותם של ***** והמנוחה עצמם המשקפות את גמירות דעתם. ההורים ידעו כי ביום בו חתמו על מסמכי המינוי של הבן הממשיך הם חתמו גם על מסמכי העברת זכויות של מספר מגרשים בהיקף כספי משמעותי לטובת בנם השני *****. הניסיון לטעון כי ההורים הבינו רק "מחצית" ממסמכי המתנה, המתנה המוענקת ל*****, אבל לא הבינו את מסמכי המתנה המוענקת לבנו של *****, היא טענה שלא ניתן לקבל ודינה דחייה גמורה.

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

94. מאז השלמת המינוי בשנת 2015 ובמשך שנתיים, עד פרוץ המשבר המשפחתי באוגוסט 2017, לא העלו ההורים כל השגה כלפי המינוי או תקפותו, לא הוכחה בפניי כל ראייה לרצונם של ההורים לחזור בהם מהתחייבותם, למעט עדותם של ***** והמנוחה, דבר המינוי היה ברור לכולי עלמא ובפרט להורים המנוחים ולבנם ****, שהפך למתנגד העיקרי ולמי שחפץ בביטול המינוי, רק כשנה לאחר פטירתו של ***** החלו נוקטים בהליכים משפטיים.

95. לסיכום פרק זה, ניכר היה מעדותם של ***** והמנוחה כי עשו הכל על מנת לומר כי חתימת ההורים על כתב המינוי נעשתה בהיעדר גמירות דעת. דא עקא, משנשאלה האם המנוחה האם זה נכון שכל עוד היחסים בין הצדדים היו תקינים, היינו עד אוגוסט 2017, ההורים לא רצו לבטל את המינוי, זלגה לה האמת -

ש. **לגבי השאלה הקודמת – זה נכון שבזמן שהיו יחסים תקינים ו***** עוד יכל להגיע לבקר באותו שלב לא חשבתם לבטל את המינוי של הבן הממשיך**
ת. לא.
(עמ' 11 ש' 6-8)

סיכום ביניים

96. משהושלם רישום הבן הממשיך בכל המוסדות המיישבים עד לרמ"י, אין עוד זכות להורים לחזור בהם מהמינוי. מעדויות הצדדים והראיות שהובאו בפניי, כמפורט לעיל, הגעתי לכלל מסקנה כי ההורים חתמו על מסמכי מינוי הבן הממשיך מתוך גמירות דעת מלאה, תוך הבנה מוחלטת ביחס למיהות המינוי ולעובדה כי מדובר בהתחייבות שתהיה בלתי הדירה עם סיום הרישום.

97. לשיטת התובעים, אף כי המינוי הסתיים ברישום והמתנה הושלמה יש לקרוא לתוך המינוי תנאי מפסיק מכללא, על פיו, בכל מינוי בן ממשיך ישנו תנאי מכללא המתנה את תוקפה של המתנה בכך שהבן הממשיך יעבד את המשק, יתגורר בסמוך להורה וידאג לכל מחסורו לעת זקנה. התובעים משתיתים טענה זו על האמור בפס"ד של בית המשפט העליון בע"מ 3996/12 (פורסם בנבו להלן: "הלכת שעתלי").

ברם, המקרה שנידון בהלכת שעתלי אינו דומה כלל ועיקר למקרה שבפניי. באותו מקרה נקבע על ידי בית המשפט כי הבן הממשיך ורעייתו נטשו את המשק כארבע שנים לאחר ההעברה

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

השנייה ועברו להתגורר בבית שבנו ב.... במהלך השנים שחלפו מאז הם לא עבדו במשק, לא סעדו את האם כאשר מצבה הרפואי התדרדר והותירו את המשק מוזנח. בית המשפט לענייני משפחה קבע כי ברי שלא זו הייתה כוונת האם כאשר העבירה את זכויותיה במשק כולו לבנה האחד על חשבון ילדיה האחרים.

98. כאמור המקרה שלפני שונה בתכלית. המשק עצמו עובד במשך כל השנים לא על ידי ההורים כי אם על ידי בנם ****, אביו של ****. הוא זה שטיפל במשק, הוא זה שעבד את האדמה ולפיכך היה זה אך טבעי כי המשק יעבור אליו בתורת בן ממשיך. ברם, וכפי שכבר צוין, רק משום ש**** היה בעלים של משק נוסף מונה בנו **** כבן ממשיך תחתיו. משכך הם פני הדברים ברי כי טענות בדבר נטישת המשק וזניחת ההורים אינן נכונות עובדתית.

99. למעשה, רק מחלתו הקשה של **** היא זו שמנעה את המשך הדאגה להורים ולמשק על ידו. אלא שגם אז, לאחר מחלתו של **** ואף לאחר פטירתו, המשק לא נזנח ולא הופקר. ההיפך הוא הנכון, המשק הושכר בצורה מסודרת לצד שלישי בחוזה ארוך טווח והוא ממשיך להיות מעובד על ידו גם כיום. גם הטענה בדבר הזנחת ההורים לא הוכחה ובכל מקרה יש בה משום היתממות ואולי אף הטעייה. הוכח בפני כי לאחר ש**** חלה, האב עצמו כבר היה במצב לא טוב ואילו האם עדיין תפקדה היטב, ברם הבן **** "לקח פיקוד" ולמעשה הרחיק את **** ומשפחתו מההורים, כך שגם אם היו רוצים לטפל בהם ולסעוד אותם לא היו יכולים משום שההורים, ובפרט האם סרבו לראותם ולהיות עמם בקשר.

100. זאת ועוד, את הלכת שעתל יש להחיל במקרים המתאימים בלבד, אחרת יכול וייעשה שימוש בהלכה זו במקרים שאינם תואמים כלל את המציאות, כפי שקרה במקרה דנן. כיום, משקים חקלאיים רבים כלל אינם מעובדים על ידי בעליהם והם למעשה מושכרים לאחרים שמעבדים אותם. האם במקרה כזה בו ההורים עצמם אינם מעבדים את המשק והוא מושכר לצד שלישי עדיין יש לדרוש מהבן הממשיך לעבד את המשק כתנאי מפסיק מכללא להשלמת המינוי ?

101. אני סבור כי "הרומנטיזציה" של מוסד הבן הממשיך כמי שמגיע לעבד את אדמת הוריו ולסעוד אותם, אינה תואמת במקרים רבים את המציאות של משקים חקלאיים בישראל. על כן, יש לבחון כל מקרה לגופו, שאם לא כן יכול וייעשה שימוש ציני באותו תנאי מפסיק מכללא שנקבע בהלכת שעתל. המקרה שלפני הוא דוגמא מובהקת לכך. דווקא הבן ****

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

שעבד בחקלאות כל השנים, עיבד את משק ההורים וטיפל בהם הוא זה שקיים באופן מהותי את מוסד הבן הממשיך, ורק מותו בטרם עת לאחר מחלה קשה מחד ומינוי בנו כבן ממשיך (כאמור רק בשל נהלי רמ"י המונעים רישום שתי נחלות על שמו של חוכר אחד) מאידך, אפשרו הגשתה של תביעה זו על ידי אחיו שאינו עוסק בחקלאות מזה עשרות שנים ומתגורר בכלל במרכז הארץ.

102. מהאמור לעיל אני קובע כי במקרה זה לא התקיים כל תנאי מפסיק מכללא, או שלא מכללא, המאפשר להורים לחזור בהם מהמינוי. המשק לא הוזנח, ההורים לא הוזנחו וכל הטענות בענין זה לא הוכחו ונראה כי נעשה בהם שימוש לצרכים אחרים ומטרות זרות שלא לשמן.

103. עוד אוסיף ואציין כי מקובלים עלי לחלוטין דבריו המדויקים של כב' השופט נ. סילמן ביחס לאותם תנאים מפסיקים מכללא:

"יש לזכור כי הקונסטרוקציות שכונו לעיל "פוסט קלאסיות" אינן בבחינת ברכה בלבד; תבניות אלו פוגעות בוודאות המשפטית, ובתקינות ההסדר והשוק.
א. כך, ברי כי הרחבת שימוש בתנאים מפסיקים (כהלכת שעתל), תביא לכך כי מינוי בן ממשיך לא יהיה לעולם סופי.

ב. עוד ברור כי במקרים כגון דא- לעולם הרישום המתנהל במנהל או בסוכנות לא ישקף את זהות בעל הזכויות, בצורה מדויקת.

ג. זאת ועוד- יתכן ודווקא היעדר סופיות ההסדר הוא אשר ירע את מצבם של אותם הורים מבוגרים, הזקוקים ל"בן הממשיך", שכן דווקא היעדר הסופיות הוא שיזמין "הפעלת לחץ" על ההורים, הקמת הקונסטרוקציות, וייצר תסיסה ומדון תחת השכנת שלום"

תמ"ש (קריית) 29906-10-12 מיום 26.5.2014 (פורסם בנבו).

והנה כאילו התקיימו כל ציפיותיו-חששותיו של כב' השופט סילמן במקרה שבפני. מינוי הנכד ***** , על אף שהושלם ונרשם אינו סופי לכאורה, הרישום של ***** ברמ"י, שבלם את

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

העברת הזכויות במשק במתנה ל*****, אינו משקף לכאורה את זהות בעל הזכויות בצורה מדוייקת, ועיקר העיקרים: היעדר הסופיות של המינוי (על אף שהושלם) הוא הוא שהזמין את "הפעלת הלחץ" על ההורים המבוגרים מאד (האב היה בן 91 שנים בעת הגשת התביעה והאם בת 83 שנים), ו"גרירתם" להליך משפטי קשה בעת שהם מבוגרים מאד ובריאותם רופפת. למרבה הצער שניהם נפטרו במהלכו של ההליך המשפטי לפני שהגיע לסיומו.

לסיכום טענת קיומו של תנאי מפסיק מכללא, יש גם לבחון את ציפיות ההורים ביחס לבנית בית במשקם על ידי הבן הממשיך והמשך עיבוד המשק ודאגה לסבים, וכך העידה המנוחה:

ש. את זוכרת שקיימת שיחה עם ***** שהבטיח לך שיבנה בית במשק שלכם. הוא הבטיח לך משהו כזה.

ת. לא.

ש. את זוכרת שהוא הבטיח לך ול***** שהוא יפרנס אותכם

ת. לא (צוחקת)

ש. לך או ל***** היו בשנים אחרונות קשיים כלכליים שהייתם צריכים את ***** או מישהו חיצוני על מנת להתפרנס.

ת. לא.

ש. היית מעוניינת ש***** יבנה בית במשק

ת. לא.

ש. אחרי המינוי שלו כבן ממשיך דיברת איתו פעם ושאלת אותו לגבי התוכניות שלו

ת. לא.

(עמ' 20 ש' 15-4)

המסקנה המתבקשת הינה, כי עיבוד חקלאי של המשק לא נכלל כתנאי כלשהו במינויו של ***** כבן ממשיך באופן מפורש, וגם לא היווה תנאי מפסיק מכללא. עוד אציין כי לא היה מקום להעלות טענה זו כנגד ***** באופן סלקטיבי שעה שגם ***** עצמו לא עיבד את המשק. כיצד יכולים התובעים לטעון כי תנאי מפסיק למינוי ***** כבן ממשיך הוא המשך העיבוד החקלאי והקמת בית במשק בעוד ש***** עצמו מעולם לא עבד ולא עיבד את האדמות החקלאיות במשק ב-30 השנים האחרונות.

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

104. על אף כי פסק הדין יכול היה להסתיים בשלב זה ראיתי לנכון לדון גם בטענותיהם הנוספות של התובעים ביחס לשינוי נסיבות המצדיק לשיטתם ביטול המינוי והתנהגות מחפירה מצדו של ***** אשר אף היא לשיטתם עילה לביטול המינוי, בין שהיא עומדת בפי עצמה ובין שהיא מצטרפת לעילת הביטול בשל שינוי נסיבות.

105. ודוק: עילות אלה אינן מתקיימות ביחס למתנה שהושלמה אלא רק במקרים בהם נמצאים בשלב של התחייבות להעניק מתנה (סעיף 5 לחוק המתנה), כפי שהובהר לעיל אין זה המקרה שלפני. ברם, אדון גם בטענות אלה של התובעים, ואציין, כבר בשלב זה, כי טענות אלה לא הוכחו על ידי התובעים, לא בפן של שינוי הנסיבות ולא בפן של התנהגות מחפירה מצדו של ***** כפי שיפורט להלן.

שינוי נסיבות

106. לטענת התובעים חזרה ממתנה חד צדדית המשתכללת לאחר פטירת ההורים היא "גמישה" יותר בעת שינוי נסיבות מהותי, התובעים סמכו טענתם על פסק דין עמ"ש (מרכז) 62373-11-15 ר.י נ' א.י. עיינתי בפסק הדין שצינו התובעים ולא ראיתי כיצד הוא תומך בטענה שלפניי. פסק הדין עסק במובהק באפשרות של ההורה לחזור בו מהתחייבות ליתן מתנה אל מול חוסר האפשרות לחזור בו ממתנה שהושלמה. גם בפסק דין זה נקבע מפורשות כי שינוי נסיבות מאפשר חזרה מהתחייבות לתת מתנה אבל אפילו הוא אינו מאפשר לחזור ממתנה שהושלמה. בענייננו המתנה ל***** הושלמה על כן גם לפי פסק דין זה אין כל אפשרות להורים לחזור בהם מאותה מתנה.

107. התובעים טענו כי נוכח שינוי הנסיבות בשלהי שנת 2016 תחילת שנת 2017, בתוך כך מחלתו של ***** שפגעה בתפקודו, החובות הכבדים אליהם נקלעה השותפות וההתדרדרות במצבם של ההורים, נגרם משבר שהשפיע על מערכת היחסים הפנים משפחתיים והוביל לנתק בלתי ניתן לאיחוי המהווה שינוי נסיבות מהותי, המצדיק ביטול מינוי ***** לבן ממשיך.

108. נוכח המחלוקות העובדתיות שעלו מהעדויות, נבחן איפוא את התנהלות הצדדים בכל הקשור לאותן נסיבות והאם אופן ההתנהלות השפיע על רצונם האוטונומי של ההורים בקשר לביטול המינוי.

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

109. אין חולק כי בתחילת 2017, בד בבד עם גילוי המחלה של ***** והפגיעה בתפקודו התברר כי קיימים חובות של השותפות בהיקף של כמיליון וחצי שקלים. לצורך תחזוק ותפעול מידי של המשק ובמקביל יצירת מקור הכנסה ממנו יהא ניתן להיפרע מהחובות שנצטברו, פעלו הצדדים בסיועו של מר ***** להחזרת שני המשקים, זה של ***** וזה של ההורים, למשפחת ***** . כך ביום 16.03.17 נחתם הסכם רשות, חזקה ושימוש לעיבוד המטעים של השותפות על ידי משפחת ***** בתמורה לדמי שימוש שנועדו כאמור לפירעון החוב (ראה עדות מר ***** עמ' 118 ש' 12-). בנוסף, פעלו להסדרת החובות מול הנושים העיקריים " ***** (להלן: "*****") ו"*****" (להלן: "*****").

110. ביחס לטיפול בחובות שנצברו, ***** הצהיר בחקירתו כי פעל כמעט לבדו להסדרתם, ולשיטתו הוא הסדיר 80% מהחובות וביחס ל- 20% הנוספים סייעו ***** , ***** ונועם ***** (ראה עמ' 46 ש' 32-33, עמ' 47 ש' 27-35, עמ' 48 ש' 1-7) בנוגע לחוב מול חברת ***** , טען ***** בחקירתו ובסעיף 42 לתצהירו כי הוא לבדו הסדיר את החוב, ללא כל סיוע, נוכח קשריו ההדוקים עם ***** .

111. ***** סרב להגיש תצהיר והוא זומן על ידי ***** , שטען כי הוא חברו ועל יסוד חברות זו דאג ***** , כאמור לבדו, להסדיר את החוב מול חברת ***** . אלא שמעדותו של ***** מצטיירת תמונה אחרת הסותרת את גרסתו של ***** . מדבריו עולה כי ***** אכן פנה אליו בבקשה להעיד, אולם הוא סירב וביקש להימנע ממסירת עדות בהליך זה (ראה עדותו בעמ' 70 ש'). משנשאל באיזה אופן עזר ***** בנוגע לחוב, והאם אישר איזשהן הקלות או דחייה של גביית החוב או הנחות עבורו מפאת יחסי החברות הקרובים ביניהם, שלל כל אפשרות שכזו והשיב כי מלבד דיווחים על נתונים טכניים, אותם העביר ל***** בהתאם לבקשתו, לא היה מעורב כלל בהסדר סגירת החוב ובכל הקשור לחוב הפנה את ***** לאביו, כמי שאחראי על הנושאים הכספיים בחברה. (עמ' 71 ש' 2-8, עמ' 72 ש' 12-14, עמ' 73 ש' 8-20, 21-23, עמ' 74 ש' 17-26). **בהמשך חקירתו העיד כי מי שהסדיר את החוב מול ***** היו דווקא ***** ו***** ולא ******* (עמ' 73 ש' 10-11, עמ' 74 ש' 24-25), כך גם אישרה ***** בחקירתה (עמ' 125 ש' 17-18).

112. בנוסף טען ***** כי חובות השותפות הצטברו עוד לפני גילוי מחלתו של ***** , בשל דרישתה של ***** שכספים של השותפות יועברו לחשבונם הפרטי שלה ושל ***** . כתמיכה בטענתו הצהיר כי "***** **אמר שגם הוא עצמו העביר כספים**" (עמ' 50 ש' 18-25) גם טענה זו נשללה על ידי ***** , על פי גרסתו ***** העבירו כספים ל***** ו***** כהלוואה במטרה לאפשר לשותפות לעמוד בהתחייבויותיה הכלכליות

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

(עמ' 74 ש' 34-36, עמ' 75 ש' 1-6). גרסה זו של העד מתיישבת עם עדותה של ***** (עמ' 125 ש' 4-5, 11-14, עמ' 126 ש' 3-7, עמ' 133 ש' 30-33) והיא עולה מדברי המנוחה, אשר העידה בחקירתה כי אינה זוכרת שבוצעו משיכות כספים מהשותפות שלא כדין, בניגוד לאמור בסעיף 16 לתצהירה (עמ' 16 ש' 26-34).

113. ***** הצהיר כי ***** חבר טוב שלו ובן בית (ראה עמ' 48 ש' 3-4) חלף זאת בפתח דבריו העיד ***** בכנות כי עדותו לא תנעם לאוזני התביעה (עמ' 70 ש' 26-30). עדות מסוג זה, היא יוצאת דופן וחריגה, מעטים המקרים בהם יבחר עד להתבטא באופן הנ"ל כנגד מי שזימן אותו לעדות והציג אותו כחבר קרוב, וניכר בעדותו שהיא אותנטית. טענתו של ***** כי היה זה הוא שסייע להורים בהסדרת חוב השותפות ובפרט טענתו כי הוא זה שהסדיר את החוב מול חברת ***** התבררה כטענה שאין בה ממש.

***** מפנה אצבע מאשימה כלפי ***** לעניין ההתנהלות מול ההורים, בין היתר נטענה טענת אלימות לכאורה שהפעילה ***** כלפי ההורים, בעטיה דרש ***** כי בכל הקשור לחובות המשק תפנה ישירות אליו החל מינואר 2017, בחקירתו הסביר כי נוכח התנהגותה של ***** ביקש להרחיקה מההורים על מנת להגן עליהם מפניה. על פי גרסתו ההורים חששו מפניה, שמא תתקוף או תעליב אותם (ראה עדותו של ***** 51 ש' 15-18 ועדותו של ***** בעמ' 80 ש' 24-28, עמ' 90 ש' 9-19, עמ' 33 ש' 11-28, עמ' 51 ש' 15-17, עמ' 53 ש' 25-31) –

ש. **יתכן שאמרת ל***** שאסור לה לדבר בכל ענין שקשור למשק עם הוריד**
ת. כאשר ***** חלה והגיע הביתה היתה לנו שיחה עם ***** שאמרה שאותה לא מעניין כלום ומה שהיא צריכה לקבל היא תקבל והיא תתנהל בכל מה שצריך מול ההורים שלי. אני מודה שחששתי מ***** כי איך שהיא נכנסה לבית היינו צריכים להזמין אמבולנס. ביקשתי שתדבר עם הוריי בכבוד שראו את בנם הולך ונגמר אז.

ש. **יתכן ואסרת על ***** לדבר עם הוריד**
ת. לא עשיתי זאת מעולם. לא אסרתי עליה לדבר עם הוריי. המילה כבוד זה משהו שאף פעם לא היה וכמו עכשיו שהביאו את אימי לפה תמיד היה נסיון כולל שיחה לעוזרת בית משותפת ש***** אמרה שהיא מחכה שהזקנים יעצמו את העיניים. זה מה שתמיד היה לה בראש, היא אף פעם לא ראתה אותם בכבוד שמי שהביאו אותה ל***** כשלא היה לה דבר.

ש. **אתה גם חששת שהיא תתקוף את ההורים פיזית בזמן שהם מבקרים את *******
ת. חששתי מפרובוקציות כפי שנהגה כל הדרך בפגיעה מאוד חמורה בהם.
ש. **חששת שהוריד יותקפו פיזית.**

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

- ת. אני חששתי שעצם ההתנהגות וההתנהלות שלה יעשו מאוד מאוד רע להורים וכן, יכול להיות שגם תתקוף אותם, לאור התנהגות העבר לא ידעתי למה לחכות במיוחד כאשר אחי שהוא בעלה נמצא על ערש דווי.
- ש. **ההורים חששו ש***** תתקוף אותם פיזית.**
- ת. הם חששו מכל מפגש איתה. או בפגיעה פיזית או שיעלבו ממנה.
(עמ' 33 ש' 11-28)
114. טענה זו לא הוכחה והיא עמדה בסתירה מוחלטת לגרסתה של האם המנוחה, לפיה אין זה אמת, לדבריה כלל לא חששה שתותקף או תיפגע על ידי ***** או הנכדים –
- ת. לא פחדתי מהם.
- ש. **אם מישו טוען שפחדת מהנכדים ומ***** שיפגעו בך ויתקפו אותך זה לא אמת**
- ת. לא אמת.
(עמ' 24 ש' 1-3).
115. נשאלת איפוא השאלה מדוע בכל זאת ביקש ***** להרחיק את ההורים מ***** ומשפחתה שעה שלא היתה לכך כל סיבה אובייקטיבית.
116. אין עוררין באשר לעובדה כי המנוחים היו מוטרדים מאוד מחובות המשק (ראה עדותה של המנוחה עמ' 25 ש' 23-25 ועדותו של ***** עמ' 88 ש' 20-25) מעדותו של ***** עולה כי הוא עצמו יידע אותם על גובה החובות והתחייב לפעול להסדרתם –
- ש. **ההורים באותה תקופה היו בלחץ גדול מהנושא של החובות**
- ת. אני אמרתי להורים שלי שלא ידאגו ושאני אדאג לסדר את החוב ואעשה מה שאפשר וכמו שכל החיים היו כמו מלכים גם כעת יהיו כך. ההורים שלי היו הכל בשבילינו ועד היום אעשה הכל על מנת שאימי תמשיך לחיות כמו מלכה וכמו שהיא ראויה.
- ש. **אפשר לומר שלמיטב ידיעתך ההורים לא היו מוטרדים מחובות המשק**
- ת. ברור שהיו מוטרדים אבל באתי ואמרתי להם לא לדאוג והכל יהיה בסדר. אני מזכיר כי באותה תקופה שיש חובות אין נכדים ששואלים אם ההורים צריכים עזרה ועד היום זה רק אני וכמובן שלא אשתו *****. אני הייתי צריך לקחת את כל

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

הנטל הזה. גם יש לי אח חולה וגם הורים שפתאום מקבלים את המכה הזו ונכדים שאפילו לא שואלים איך אנחנו מרגישים עם זה ואולי אפילו להציע עזרה. כלום.

(עמ' 49 ש' 9-1)

117. בענייננו מתחדדת השאלה מדוע אם כן מצא ***** לנכון שלא לערב את ההורים בכל הקשור להסדרת החובות שעה שידע היטב עד כמה ההורים היו מוטרדים ממצב המשק. על פי ההסבר אותו סיפק ***** בעניין זה, ביקש להוריד מעמסה זו מהוריו מפאת גילם, על מנת לשמור על בריאותם וממילא לא הבינו בעניינים כספיים (עמ' 50 ש' 13-15, עמ' 51 ש' 17-1).

118. מצאתי להתעכב על בירור התנהלות זו של ***** בנקודת זמן זו, ינואר 2017, בה אין עוררין כי היחסים בין הצדדים עוד היו תקינים, תוך מתן חשיבות לשאלה מה היה המניע לפעולה המכוונת מצדו לבידודם של ההורים כבר בשלב זה. האם מנסיבות הקשורות למצבם האובייקטיבי כפי שטען או שמא היה זה ניסיון להרחיקם באופן שידרדר בהדרגה את הקשר עם ***** ו***** במקביל ליצירת תלות כלכלית ורגשית בו.

119. תחילה אתייחס למידת הבנתם של ההורים ביחס לחובות המשק, שעה ש***** מנע כל גישה ישירה אליהם מטעם ***** ומשפחתו (עמ' 50 ש' 12-3). מעדותה של האם עולה כי ידעה שהחוב עמד על סך כולל של מיליון וחצי שקלים אולם כלל לא ידעה מה גובה החוב נכון ליום הגשת התביעה. משנשאלה על כך, השיבה כי בהתאם לעדכוננו של **מנהל החשבונות שלה, מר ******* (עובדה המוטלת בספק, כפי שיבואר להלן), יתרת החוב עומדת על סך של מיליון שקלים (עמ' 25 ש' 23-35) משעומתה בחקירתה עם העובדה כי גובה החוב נמוך משמעותית מסכום זה, השיבה כי אינה יודעת (ראה עמ' 26 ש' 2-3). גרסה זו אינה מתיישבת עם דבריו של *****. אמנם גרסתו ביחס לגובה החוב בתחילת 2017 היתה מתואמת עם גרסת המנוחה (מיליון וחצי ש"ח), אולם בניגוד לגרסת המנוחה, הצהיר כי לא ידע מה היתה יתרת החוב ביחס למועד הגשת התביעה, יוני 2019 (עמ' 80 שש' 15, עמ' 88 ש' 6-12). בפער בין הגרסאות מצאתי להעדיף את גרסת המנוחה מכמה טעמים. נוכח הצהרת העד ***** לפיה כל ההתנהלות הכספית של ההורים עברה דרכו (עמ' 79 ש' 34-35) ברי כי ידע מה היה גובה החוב בעת הגשת התביעה ונוכח העובדה כי הוא זה שעדכן את המנוחים אודות מצב המשק (ראה עדותו בעמ' 80 ש' 17-18, עמ' 88 ש' 13-17), עולה כי המידע אותו קיבלה המנוחה מ***** הסתבר בדיעבד כלא אמין, כמו כן סביר יותר להניח כי עדותו, שניתנה חמישה חודשים לאחר חקירת המנוחה, הוכנה ותוכננה מראש (ראה עמ' 85 ש' 12-13).

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

120. לעניין ניהול חשבונה של המנוחה, תחילה נטען כי בנוגע לחוב עודכנה על ידי ***** כמי שמנהל את חשבונה, גרסה זו תאמה את גרסתו של ***** לפיה כל ההתנהלות הכספית של ההורים עברה דרכו, רק הוא היה מעורב בתשלום השכר של העובדת הזרה, כרטיס האשראי על שם המנוחה הופקד בידי וזה שביצע עבור ההורים העברות כספיים (עמ' 79 ש' 34-35, עמ' 88 ש' 26-36 ועמ' 89 ש' 1-16) אולם בהמשך חקירתה של המנוחה עולה גרסה אחרת ולפיה ***** כלל לא ניהל את החשבון שלה, לדבריה היא ניהלה לבדה את חשבונה - "אני לבד, אף אחד לא מנהל לי" (עמ' 28 ש' 1) (להלן: "גרסתה המאוחרת"). משעומת ***** עם גרסתה המאוחרת של המנוחה, השיב כי "גם היא היתה מנהלת את החשבון שלה, בוודאי" (עמ' 89 ש' 17-20) ובהמשך חקירתו בהקשר זה עולה כי תפקידו הסתכם בלדווח למנוחה אחר ההכנסות וההוצאות אותן ראה בדפי החשבון (שם, ש' 27).

121. באותו אופן, מעדותה של האם עולה כי כלל לא ידעה ש***** ו***** היו מעורבים וסייעו בהסדרת החובות, על פי גרסתה, ***** היה היחיד שדאג וטיפל בחובות המשק והציל אותם מהמצב הכלכלי הקשה שפקד אותם –

ש. יהיה נכון לומר ש***** הוא פחות או יותר היחיד שדאג לטיפול בחובות המשק.
ממה שאת יודעת מי טיפל בחובות המשק.
ת. ***** טיפל.
ש. ***** גם סייעה לטפל בחובות המשק
ת. לא יודעת.
ש. אז ממני את יודעת ש***** טיפל
ת. ***** מדבר איתי.
ש. ובשיחה שלו איתך הוא הזכיר ש***** סייעה גם לטפל בחובות המשק או ש*****.
ת. לא.
(עמ' 26 ש' 10-18)

122. גרסה זו אושרה בעדותו של ***** , אשר כאמור עדכן את המנוחים בעניין החובות (עמ' 80 ש' 15-16, עמ' 88 ש' 24-25) וכן בעדותו של ***** , לשיטתו ***** היתה פסיבית ולא ממש עזרה (עמ' 47 ש' 27-29, עמ' 48 ש' 15-21). אני מתרשם כי המידע אותו קיבלה המנוחה, בעודה מוחזקת מאחורי פרגוד אותו תלה ***** , לא שיקף נכוחה את מצב המשק והטיפול בהסדרת החובות. ***** , באמצעות ***** אשר פעל מטעמו, ניצל את היתרון הפסיכולוגי הנעוץ בתלות ובאמון שרחשה לו האם המנוחה, לטעת במנוחה את המחשבה כי הוא הבן היחיד שדואג לה

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

וכי אילולא פעילותו הנחושה להסדרת החובות של השותפות היה סיכון ממשי לעתידם הכלכלי של ההורים.

123. על פי עדותו של ***** , המנוח הבין היטב מה מצב החובות אך לא התערב בהסדרתם מאחר ולא היו לו קשרים עם ***** . (ראה עמ' 48 ש' 24-25 עמ' 51 ש' 17), בעוד שלדברי האם המנוחה באותה תקופה, תחילת 2017, המנוח לא היה מעורה במצב המשק נוכח מצבו, ידיעתו אודות החובות היתה מוגבלת ומצומצמת אם בכלל, לא התערב בהסדרת החובות על אף שיכול היה לנצל את קשריו והכרתו האישית עם ***** ו***** (עמ' 26 ש' 19-30). מבין שתי הגרסאות מצאתי לה*****ף את גרסת המנוחה אשר עלתה בקנה אחד עם עדותו של ***** ביחס למצבו של המנוח בתחילת 2017 (עמ' 120 ש' 18-20, 22-23).

124. על פי עדותה של המנוחה היא מכרה את הדירה שהיתה בבעלותה ב***** ל***** וקיבלה לידיה תשלום, אולם לא ידעה להשיב מה היתה התמורה שקיבלה והאם הכסף הופקד לחשבונה. מנגד גרס ***** כי קיבל את הדירה ב***** במתנה ללא תמורה, לא מהאם, אלא מאביו המנוח. הסתירה בין הגרסאות של האם המנוחה ובין זו של ***** , ויצוין כי אין מדובר בסתירה יחידה אלא בסתירות רבות כמפורט לעיל, מלמדת עד כמה הטענה בדבר הסיכון והסחרור הכלכלי אליו נקלעו ההורים, כתוצאה מחובות השותפות, נופח והוגזם במכוון על ידי ***** . הרי אין כל היגיון כי מי שנקלע למשבר כלכלי וצבר חובות יעביר זכויות במתנה בנכס נדל"ן אותו יכול לממש לטובת סילוק חובותיו. ברם, המצג שהציג ***** בפני שני הוריו – אנשים מבוגרים שמידת התמצאותם בעניינים הכלכליים הייתה מועטת – איפשרה לו לגייס את הוריו לצדו לטובת רצונו לזכות בנחלת ההורים תחת בנו של אחיו ז"ל וזאת בנוסף לכל יתר הרכוש שהיה אמור לעבור אליו כנגד הזכויות בנחלה.

125. הנה כי כן, די היה בכל אלה כדי לקבוע כי התנהלות זו של ***** בכל הנוגע לחובות המשק הניחה למעשה את התשתית לסכסוך ולנתק שנוצר בין הצדדים. ברם בנסיבות שלפני עולה נקודה נוספת מעדותו של ***** ביחס למכירת חלקה **, אשר ראיתי לנכון לציין כדי לחזק את קביעותיי. משנשאל ***** בחקירתו מדוע לא השתמשו בתמורה שנתקבלה ממכירת חלקה *** לכיסוי יתרת החוב, כפי שניתן היה לעשות, גרס תחילה כי לא היתה הסכמה בנדון ואף ציין כי היה מוכן לוותר על חלקו במכירה לטובת מיצוי מלוא התמורה לכיסוי יתרת החוב. אולם בהמשך חקירתו, עולה כי ***** כלל לא היה מעוניין לסלק את החוב.. – "למה שאני אסלק חוב של מי שלא נותן לי לראות את אחי ולא מתייחס להורים שלי" (עמ' 49 ש' 13-32).. וייחס את האחריות לכשל המשפחתי ל***** "כל הטענות

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

והבלגנים הגיעו מרגע כניסתה של *** לתוך המשפחה** (ראה עמ' 52 ש' 29-30) נקודה זו משמעותית ביותר להבהרת הנסיבות כפי שיבואר בהמשך.

126. במרץ 2017, לאור ההתקדמות במחלתו של ***** וההתדרדרות במצבם של ההורים, נערך כאמור הסכם ניהול השותפות שנועד להסדיר את המשך ניהול השותפות, בין ***** ו***** , בתיווכו של ***** , בהתאם להסכמות שגובשו בין הצדדים. (ראה עדותו עמ' 119 ש' 11-15, 23-30).

127. במאי 2017 הודיע ***** ל***** כי חזר בו ואינו מתכוון לקיים את ההסכם. בטענה כי על פי ייעוץ שקיבל הוא עצמו לא היה צד להסכם אלא הוריו, כבעלי המשק. (עמ' 32 ש' 1-27, עמ' 33 ש' 1-7) משנשאל האם לטעמו ההורים היו צריכים להיות צד להסכם, השיב כי ***** צרפה אותו להסכם מאחר וכל עניינה היה חלקה בירושת המשק (עמ' 32 ש' 28-31). בתגובה השיבה ***** בחקירתה כי מטבע הדברים, כמי שייצג את ההורים לאורך כל הליך ובמקביל מנע ממנה כל גישה ישירה אליהם, היה עליו לחתום בשם הוריו (ראה עדותה של ***** בעמ' 130 ש' 26-36 ועמ' 131 ש' 1-2) כך גם על פי עדותו של ***** , לפיה ***** ייצג את ההורים לאורך כל ההליך ולא הועלתה כל הערה בדבר הצורך בקבלת אישורם של ההורים לאמור בהסכם (עמ' 120 ש' 7-18, 21-22) כל שכן מעדותה של המנוחה עלה כי ההורים לא חששו ש***** תירש את חלקו של ***** מהמשק , מכאן כי ככל שהיתה נדרשת חתימתם, לא היתה כל מניעה מטעמם לאשר את האמור בהסכם (עמ' 14 ש' 21-35).

128. באותה שיחה הודיע ***** ל***** על כוונתו להפריד בין שני המשקים ולמכור את המשק של ההורים. בחקירתו טען כי מתוך חשש לעתיד הוריו, ראה בכך אפשרות לסלק את החובות שרצו על המשק ולממן עבורם דיור מוגן (עמ' 41 ש' 16-29), אולם בהמשך חקירתו הודה כי לא היה מוטרד מהחזר החובות אלא מהתנהגותה של ***** –

ת. מה שהפריע לי באותה שיחה זה באיזה זכות אשתו של אחי אומרת שאת שלה אנחנו לא נמכור ואם צריך נזרוק את ההורים לכלבים. היא אמרה לעוזרת הבית שהיא מחכה שההורים כבר יסגרו את העיניים.

ש. אתה לא היית טרוד מהנושא הכספי אלא מאיך שהכלה מתנהגת

ת. נכון, איך מתנהגת ואיך התנהגה כל השנים.

(עמ' 42 ש' 1-4)

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

129. רוח דברים זו מתיישבת עם עדותו בתחילת חקירתו, לפיה בשל התנהגותה "הנבזית" של ***** , הוא הוא זכאי לרשת את המשק, מה שמסביר את המניע לסירובו לחתום על הסכם ניהול השותפות –

ש. לך אין רצון לקבל אתה משק

ת. יש לי רצון לקבל את המשק כי אבא שלי אמר לי שהוא רוצה זאת אחרי ההתנהגות הנבזית של ***** . אני זה שסועד אותם ונמצא בצרה ונמצא בכל המקומות האלה.

ש. אז מגיע לך כי אתה זה שמטפל בהם

ת. מבחינתי זה מגיע לי. אם אימי תחליט בדיעה לגבי משהו אחר אני אעשה מה שהיא תבקש. זה מה שהנחה אותי כל החיים וימשיך להנחות אותי. אם אמא שלי היום תחליט אחרת זה מה שיהיה.

ש. אנחנו יודעים מה היה רצון אביך

ת. רצונו היה לתת לי את המשק.

(עמ' 34 ש' 19-26)

130. על פי עדותה של ***** , בנסיבות אלו בהן ברי כי ניתן היה לממש נכסים אחרים שהיו בבעלות ההורים לצורך כיסוי החובות ולאו דווקא את המשק שהיה אמור לעבור אל בנה ***** כבן ממשיך, וסירובו של ***** לחתום על הסכם ניהול השותפות, עוררו אצלה "אור אדום", על כן פנתה ביום ביום 16.07.2017 לעוה"ד ***** להיוועץ עימו בעניין המשק שהובטח לבנה (עמ' 128 ש' 16-19, 24-25 ועדותו של ***** בעמ' 138 ש' 16-28).

131. בפגישה עם עוה"ד ***** ביום 16.07.2017 נודע ל***** כי במקביל פנו אליו התובעים באמצעות עוה"ד ג'ינו, גם הם בעניין מינוי הבן הממשיך. הגרסאות שנשמעו מפי התובעים בעניין זה אינן משתלבות עם כרונולוגיית האירועים כפי שיובהר להלן. ***** הכחיש כל פניה מטעמו לעוה"ד ג'ינו בנושא הבן הממשיך בטרם חלפו 30 הימים לפטירתו של ***** , היינו ביוני 2018, שנה לאחר מועד הפגישה של ***** עם עוה"ד ***** (עמ' 41 ש' 4-5, עמ' 42 ש' 6-7), אך לא שלל אפשרות כי המנוחים פנו על דעת עצמם לעוה"ד ג'ינו בנושא בן ממשיך (עמ' 41 ש' 6-14, עמ' 42 ש' 8-9). על פי גרסתה של המנוחה, גם ההורים לא פנו לעוה"ד ג'ינו לפני מועד פטירתו של ***** (16.05.18), 10 חודשים לאחר הפגישה שנערכה עם עוה"ד ***** (ראה עדותה בעמ' 11 ש' 14-27), כך גם אישרה בהמשך חקירתה, משנשאלה מתי החלה להיות מעורבת בעניין הבן הממשיך, השיבה כי ממועד פטירתו של ***** . ברם, נתברר כי ביום 26.07.17 (עשרה חודשים לפני פטירתו של *****) חתמו ההורים לעוה"ד ג'ינו על יפוי כוח. לכאורה נוכח חתימת ההורים על יפוי הכוח לעוה"ד ג'ינו ביום 26.07.17 היה מתבקש

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

לקבל את גרסת ***** ולפיה ההורים הם אלו שיזמו את הפנייה לעוה"ד ג'ינו ביולי 2017. אולם גרסה זו אינה מתיישבת עם עדותה של המנוחה בעניין זה. משעומתה המנוחה עם יפוי הכוח עליו היו חתומים ההורים, הסבירה כי לא ידעה שיפוי הכוח היה מיועד לטיפול ברישום הבן הממשיך, אלא לשיטתה התייעצה עם עוה"ד ג'ינו בכל הדברים הקשורים במשק. אולם, משנשאלה באילו דברים הקשורים למשק הייתה זקוקה לייעוץ העידה בכנות כי לא היתה מעורה בכל התנהלות המשק (עמ' 11 ש' 28-35, עמ' 12 ש' 1-15), מכאן אני מסיק כי הפניה לעוה"ד ג'ינו בעניין הבן הממשיך לא נעשתה על דעתה וברור כי ***** הוא זה שפנה לעוה"ד ג'ינו בענין הבן הממשיך, והוא זה שיזם את חתימת ההורים על יפוי כח לטובת עוה"ד ג'ינו, כל זאת על מנת להתניע את המהלך של ביטול מינוי בן הממשיך.

132. בנוסף, נוכח עדותו של ***** , לפיה לא מן הנמנע כי ההורים פנו על דעת עצמם לעוה"ד ג'ינו, משנשאל האם לטעמו באותה עת, יולי 2017, המנוח היה כשיר קוגניטיבית ליזום ולנהל הליך משפטי בעניין הבן הממשיך, אישר כי המנוח היה כשיר לבצע פעולה משפטית שכזו (עמ' 42 ש' 10-11). אולם מעדותו של ***** עולה כי כבר בתחילת 2017 המנוח לא תפקד קוגניטיבית (עמ' 120 ש' 18-20, 22-23) כך גם העידה המנוחה, לדבריה בתקופה זו המנוח לא תפקד, מתארת ירידה קוגניטיבית שבאה לידי ביטוי בפגיעה בזיכרון ובבלבול (עמ' 15 ש' 11-22).

133. מצאתי ליתן משקל רב לעדותו של ***** , באשר מהימנות עדותו אינה מוטלת בספק נוכח העובדה ששני הצדדים ביקשו את סיועו בענייניהם הכספיים וכמי שתיווך וגייש ביניהם בסכסוך המשפחתי. מעבר לכך עדותו נמצאה מהימנה, עקבית, מפורטת אובייקטיבית ומשתלבת עם התיעוד במסמכים ויתר הראיות. מר ***** הינו עד חיצוני, נטול כל אינטרס בתוצאות ההליך, ועדותו, כאמור הייתה אמינה ביותר ולא מצאתי כל טעם להטיל בה ספק.

134. לסיום פרק זה, נראה כי מהתמונה הכוללת המתחזרת, לא התקיים אותו שינוי נסיבות מהותי אשר יש בו להצדיק חזרתו של נותן המתנה מההתחייבות שנתן למקבל. בענייננו הנסיבות בהן הפנייה לעוה"ד ג'ינו לא נעשתה על דעתה של המנוחה, ואילו המנוח באותה עת כבר היה בתפקוד קוגניטיבי ירוד מובילה למסקנה היחידה והמתבקשת, ***** היה זה שפנה לעוה"ד ג'ינו כבר בחודש 7/2017, כאשר מטרת הפנייה, ללא כל ספק, הייתה בדיקת האפשרות לסכל את מינויו של ***** כבן ממשיך. בשלב זה להורים לא היה יד בתכנית זו וספק אם בכלל ידעו עליה (לפי עדות המנוחה באותה עת לא הייתה לה כל ידיעה ואילו מצבו הקוגניטיבי של האב בוודאי מצביע כי לא ידע על פניה כזו וספק אם היה מבין את

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

משמעותה). באותה עת מחלתו של ***** התפתחה במהירות והיה צפוי כי לא יוכל לשוב לאיתנו ולנהל את השותפות כפי שעשה כל חייו. למרבה הצער, ואין דרך אחרת לומר זאת, ***** ניצל הזדמנות זו שנקרתה בדרכו והחל לייצר תכנית פעולה להעברת המשק של ההורים על שמו, משק שעל פי כל ההסכמים, ההבנות ומערכת האיזונים בין האחים, היה אמור לעבור לאחיו ***** ורק בשל נהלי רמ"י מזה ושיקולי מס מזה, נקבע כי יועבר לבנו של ***** , ***** , באמצעות מנגנון בן ממשיד.

135. שינוי הנסיבות ו"הסחרור המשפחתי" כלשונם של התובעים בסיכומיהם, לא היו אלא מצג שווא מתוכנן ויזום, שתכליתו לנטוע בלב ההורים פחד וחשש מפני עתידם הכלכלי מצד אחד ומהצד האחר להציג בפניהם את ***** כמציל ומושיע, שבלעדיו, לא רק שמפעל חייהם היה יורד לטמיון, אלא שהייתה תלויה עננה כבדה ביחס לאפשרות כי יוכלו לסיים את חייהם בכבוד.

136. הראיות מלמדות כי, הלכה ולמעשה, לא נשקף כל סיכון כלכלי למצבם של ההורים שמצבת הנכסים שלהם עלתה עשרות מונים על התחייבויותיהם. ועוד נלמד כי לא ***** , ומכל מקום לא ***** לבדו, היה זה ש"הציל" את המצב ומנע קטסטרופה. השכרת המשקים ומכירת הציוד נעשו בתיווכו ובסיועו של מר ***** . התנהלותה של ***** , שפעלה בענין כשלוחה של ***** ושל ***** גם יחד, התבררה כהתנהלות אחראית ונבונה, תוך שהיא לוקחת אחריות מלאה על מציאת פיתרון לכיסוי חובות השותפות ומשתפת פעולה באופן מלא בכל הנדרש.

התנהגות מחפירה

137. בסיכומים טענו התובעים כי ***** לא מילא אחר חובותיו כ"בן ממשיד" בניגוד לקבוע בסעי' 4 לחוק המתנה והפרת חובות אלו מהווה תנאי מפסיק להסכם בן ממשיד, המאפשרת להם, כנותני המתנה, לבטל את מינויו. עניין התנאי המפסיק כבר נידון לעיל וקבעתי כי לא התקיים במקרה דנן, ברם יש מקום לבחון את טענות התובעים ביחס להתנהגות מחפירה, לכאורה, של ***** כלפי סביו – בהקשר זה טענו התובעים כדלקמן:

137.1 הפרת חובת כיבוד אם ואב - לשיטתם ***** התנכר למנוחים, בחר להתעלם מהם משך שנתיים מאז גילוי מחלתו של ***** , הפנה להם עורף, לא שאל לשלומם, לא טרח לבקרם חרף גילם ומצבם הרפואי, גם כאשר אושפזו מספר פעמים בבית החולים, כמו כן הכחישו התובעים כי מחלת הסיסטיק פיברוזיס שהתגלתה אצל ***** היא שמנעה ממנו מלבקר את סביו.

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

137.2 פגיעה בזכויות המנוחים ו***** לבקר את ***** ולשהות לצד מיטת חוליו, בנוסף לשיטתם התעלם ***** מפניותיו של ***** לסייע לו לבקר את *****, עשה שימוש ברצונו של ***** והתנה זאת כ"קלף מיקוח" בחתימה של ***** על טיוטת ההסכם להמשך ניהול השותפות.

137.3 הפרת חובותיו כבן ממשיך – לשיטתם הנתבע לא בנה ביתו במשק, אין לו שום זיקה לחקלאות ולניהול המשק נשוא המחלוקת, כמו כן לא עשה דבר להסדרת החובות מול הנושים בעת המשבר הכלכלי שפקד את השותפות ולא היה מעורב בהחכרת המשק.

138. להוכחת טענתם בדבר התנהגות מחפירה המהווה לשיטתם קיום תנאי מפסיק בענייננו, נשענו התובעים בעיקר על עדותם של ***** ועוה"ד *****, מתוך ששת העדים שזימנו מטעמם, בשל כך נדרשתי לעדויותיהם של אלה. דא עקא, בעדויותיהם נתגלו פגמים וסתירות אשר גרעו ממשקל ראיות התביעה ופגעו במהימנות גרסת התובעים. ניכר כי עדים אלו השקיעו מאמצים רבים ל"יצירת ראיות" מטעמם בכללם הקליטו סרטונים, הן וידאו והן אאודיו, והיו מעורבים התערבות חריגה ויוצאת דופן בעניינם של ההורים ובפרט הדברים אמורים ביחס למר *****.

עדויות של *****

139. מעדותו של ***** עלו סתירות רבות וחוסר עקביות. העד הציג בחקירתו סרטון אותו צילם באוגוסט 2019. מנשאל מדוע לא ציין בתצהירו את דבר הסרטון שהיה בידו ולא צירף אותו כראייה, חלף העובדה כי הגיע מספר פעמים למשרדי עוה"ד לצורך הכנת התצהיר, **מה גם שלדבריו יזם את צילום הסרטון על מנת לסייע בהליך זה**, השיב כי שמר את המידע הזה לעצמו (ראה עדותו עמ' 85 ש' 12-36 עמ' 86 ש' 1-26). משנשאל כיצד ידע על מה עומדים המנוחים לדבר, השיב כי הבין כך מהלך רוח השיחה שהתנהלה ביניהם (עמ' 86 ש' 20-23), ומשנתבקש לאשר כי ההורים לא המתינו שיתחיל לצלם ורק אז דיברו השיב כי **"ככה נראה לי אבל אני לא בטוח"** (שם, ש' 24-26). בנוסף, בניגוד להצהרתו, לפיה שהה עם המנוחים מדי יום וצילם אותם המון פעמים (עמ' 77 ש' 5-11, עמ' 81 ש' 1-11) לא היו בידיו סרטונים נוספים מלבד סרטון זה (עמ' 84 ש' 12-24).

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

140. גרסתו של ***** , לפיה מעולם לא קיבל כל תשלום עבור שירותיו למען המנוחים בכללם דאג לתשלום החשבונות שקיבלו, עזר להם בחוזים שערכו, בקניות ושיפץ בתים עבורם (עמ' 80 ש' 1-12, עמ' 84 ש' 35-36), עמדה בסתירה לגרסתה של העו"ס ***** מטעם התובעים, לפיה העד קיבל שכר מטעם עמל סיעודית, ללא כל קשר לקצבה שקיבל מהמל"ל, עבור עזרה הכרוכה בנסיעות וקניות, דברים מעבר ליכולת של העובדת הזרה שאינה נוהגת (עמ' 62 ש' 23-30). בנוסף העידה כי היא ביקשה ממנו מספר פעמים להסיע את המנוחה על חשבון שעות הסיעוד אשר שולמו לו כאמור (עמ' 58 ש' 18-22). מבין שתי הגרסאות מצאתי להעדיף את גרסתה של העו"ס ***** . בניגוד לגרסתו של **** , חבר קרוב של ***** שהיה מעורב בענייני המשפחה באופן חריג כפי שעוד יפורט להלן, עדותה של העו"ס עשתה עלי רושם אמין ביותר והיא הקפידה לשמור ריחוק מהסכסוך המשפחתי והשיבה רק על מה שידוע לה מידיעה אישית.

141. מעדותו של העד ***** עולה היחס המר שרחש כלפי ***** ו***** . **** טען כי היא "אישה לא טובה, שמה שמעניין אותה זה רק כסף ורכוש. בוגדנית ותמרר למישהו את החיים אם צריך" (עמ' 82 ש' 13-19) שיאו של סכסוך זה בא לידי ביטוי בהלוויה של המנוחה בה מנע **** את כניסתם של ***** ו***** לבית העלמין. משנשאל על כך בחקירתו, תוך שעומת עם עדותם של אנשים שנכחו במקום, בכללם **** , המעסיק שלו, הכחיש וטען כי אין קשר אישי ל***** אלא קיבל הוראה מראש המועצה שלא להכניס אנשים נוספים לבית העלמין בשל הקורונה (עמ' 82 ש' 22-36, עמ' 83 ש' 2-18). אולם משנשאל אם שוחח על כך עם **** , השיב כי לא היה ל***** מה לעשות בהלוויה של המנוחה, אין לה קשר אליה, ו"אגב המנוחה גם לא רצתה שהיא תהיה שם" (עמ' 83 ש' 19-22).

142. אציין כי צפייה בסרטון שצולם על ידי מר ***** מעלה תחושת אי נחת רבה ואי אמון מוחלט. בסרטון נצפים המנוח והמנוחה ישובים על כורסאות. המנוח נראה מנותק לחלוטין מהסובב אותו ואילו המנוחה מפצירה בו שלא רק ינהן עם הראש אלא שיענה תשובות בקול רם. ברי כי מדובר בסרטון מבויים, מתוכנן ומתוזמן שנעשה לצורך ביסוס התביעה ואין לו כל ערך ראיתי. בוודאי שלא ניתן ללמוד ממנו דבר ביחס לרצונם של המנוחים. מנגד, ניתן ללמוד ממנו אודות המאמץ שהושקע על ידי ***** או מי מטעמו (במקרה זה חברו מילדות *****) ב"ייצור ראיות" להוכחת התביעה.

עדויות של עוה"ד אמיר *****

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

143. עוה"ד ***** הצהיר בחקירתו כי לא רצה להיות מעורב בהליך זה. משנשאל מדוע אם כן השקיע מאמץ להקליט את המנוחה, הצהיר כי הוא נוהג לתעד כל אירוע בחייו ויש בידו אלפי הקלטות שאינן מסודרות (עמ' 29 ש' 9-10). משהתבקש להבהיר ביחס להקלטה זו האם החל להקליט מרגע שנכנס אל המנוחה הביתה או רק את השיחה טען כי אינו זוכר מה היה שם (שם, ש' 16-20), אולם בהמשך חקירתו אישר כי סמוך להגשת התצהיר הקשיב להקלטה זו (שם, ש' 29-30).. לדבריו של עו"ד ***** , המנוחה לא ידעה שהיא מוקלטת והשיחה היתה אותנטית (שם, ש' 18-29), משנשאל מדוע, אם כן, שמר את הקובץ תחת השם – "משופר" השיב כי לא יכול היה לערוך את הקובץ, אם כי טענה זו לא הוכחה (עמ' 93 ש' 35-36, עמ' 94 ש' 1-16). עוד לעניין ההקלטות, משנשאל האם יש בידו הקלטות התומכות בסעי' 21 להצהרתו לפיו המנוחה ביקשה כי המשק יעבור ל***** כתוצאה מהיחס המזלזל של ***** , השיב כי חיפש אך אין בידו את הקלטה ואישר כי לא שמע דברים אלו מהמנוחה, אלא זוהי "התרשמות הכללית" בלבד (עמ' 95 ש' 32-36, עמ' 96 ש' 1-4).

144. אציין כי עדותו של עוה"ד ***** ביחס להקלטת המנוחה מעוררת סימני שאלה לא מועטים. עוה"ד ***** העיד כי הוא מרבה לצלם ולהקליט באירועים במושבה וכן מקליט אנשים מ***** והוא מתכוון לעשות מזה ספר בעתיד (עמ' 92 ש' 2-4). לטענתו משראה כי מצבה של המנוחה מתדרדר הוא הרגיש "צורך מוסרי" לתעד כל מפגש איתה. מעיון בתמליל השיחה עולה כי מדובר בשיחה מכוונת מטרה ומתוכננת שיש לה תכלית ברורה, בדומה לסרטון שהפיק העד ***** . ראשית, אציין כי קיים הבדל משמעותי בין צילום של אירועים במושבה או הקלטת שיחות עם אנשים במושבה לצורך כתיבת ספר ובין כניסה לבית של אישה מבוגרת והקלטתה ללא ידיעתה. שנית, לא ברור מדוע עוה"ד ***** שמבקש לתעד את חיי המושבה באמצעות שיחות עם אנשיה המבוגרים בוחר שלא ליידע את האדם עמו הוא משוחח שהוא מוקלט. שלישית, מהשיחה ברור כי אין מדובר בסיפורים אודות ההיסטוריה של המושבה אלא בעניינים אישיים של המשפחה ושל המנוחה, שבוודאי אינם אמורים להיחשף לאנשים אחרים, לא כל שכן באמצעות כתיבת ספר.

145. מהאמור לעיל אני מגיע למסקנה כי הקלטתה של המנוחה, אם בידיעתה ואם שלא בידיעתה, לא הייתה אלא חלק מאותו מאמץ ל"ייצור ראיות" לטובת ביסוס התביעה, כאשר הפעם בא לסיועו של ***** חבר אחר, עוה"ד ***** , שהעיד על עצמו כמי שמצוי ביחסים מאד קרובים עם ***** ובנוסף אשתו וחמותו מנהלות את חשבון הבנק שלהם בסניף הבנק אותו מנהל ***** ב***** (חרף העובדה כי האישה מתגוררת ב***** ואמה מתגוררת ב*****).

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

146. לצורך בחינת השאלה, האם התקיימו בענייננו נסיבות העולות כדי התנהגות מחפירה אשר יש בהן לאפשר חזרה מהתחייבות למינוי בן ממשיך ונוכח הפער בין הגרסאות יש לבחון את טיב מארג היחסים המשפחתיים ומידת השפעתו של ***** על יחסה של המנוחה כלפי ***** , כפי שיפורט להלן.

147. התנהגות מחפירה כוללת בין היתר התנהגות המצביעה על כפיות טובה, או פגיעה בכבודו או ברכושו של הנותן או של בן משפחתו (מ' ראבילו, "המתנה", הוצאת נבו, מהדורה שניה, תשנ"ז 1996 בעמ' 385).

148. עם זאת הובהר בפסיקה כי לא כל התערעורות במערכת היחסים שבין הנותן למקבל תוכר בהכרח כהתנהגות בלתי ראויה מצד המקבל (ראו, כדוגמה, ע"א 493/91 מזרחי נ' מזרחי, [פורסם במאגרים] (1996); ע"א 6369/98 גרינברג נ' גרינברג, [פורסם במאגרים] (2000)).

149. הנטל להוכיח את ההתנהגות המחפירה, מוטל לשכמו של נותן המתנה. על בית המשפט לבדוק אם ההתנהגות המחפירה לא נגרמה כתוצאה מהתנהגותו של הנותן עצמו, שאם כך, לא יהיה הנותן רשאי לחזור בו מהבטחתו (ראבילו, שם, עמ' 386).

151. על מידת ההשפעה של ***** על דעת ההורים ובפרט על השינוי ביחסה של המנוחה כלפי ***** ניתן ללמוד מהנסיבות שלפני ובעת מועד פטירתו של ***** . אין חולק כי עד למועד הקרע, אוגוסט 2017, מערכת היחסים בין ***** להורים היתה טובה. מחקירתה של המנוחה עולה כי עוד במאי 2017 העבירו את רכבם ל***** (עמ' 10 ש' 6-21, סעיף 58 ז' לתצהיר *****). כמו כן אישרה כי ***** נהג לבקר אותם עד למועד פטירתו של ***** (עמ' 23 ש' 6-8). אולם משהגיע ***** לעדכן את המנוחה על מצבו הרפואי שלו ושל אביו, ולהסביר כי נוכח הטיפולים הרפואיים האינטנסיביים שקיבל עם גילוי מחלתו בסיסטיק פיברוזיס, במקביל לתמיכה בטיפול באביו סביב מיטת חוליו תוך כדי לימודים, נבצר ממנו לבקרו בתקופה זו, במקום להבין ולהכיל את קשייו, הפנתה לו המנוחה כתף קרה ולאחר שיחה שניהלה עם ***** בטלפון אף סרבה להמשיך בשיחתם (ראה סעיף 25 לתצהיר *****). משנשאלה על כך בחקירתה, שללה תחילה את דבריו של ***** והצהירה כי לא היתה מודעת למצבו הרפואי (ראה עמ' 11 ש' 12-13) אולם בהמשך חקירתה אישרה כי ***** או ***** עדכנו אותה על מחלתו בסיסטיק פיברוזיס במסגרת ביקור שערכו בביתה (עמ' 22 ש' 26-35).

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

152. עוד על השינוי ביחסה של המנוחה אל ***** ניתן ללמוד מהביקור שערך ***** עם אחיו בבית ההורים, אשר לטענת המנוחה, היתה לה תחושה כי ***** ואחיו באו במטרה להקליט אותה, לדבריה ***** חקר אותה בניסיון לחלץ ממנה אמירות שיטיבו את מצבו המשפטי בנוגע למשק, בעוד שהיא אמרה לו כי היא עייפה וביקשה שיפסיק והתנהגותו זו מאוד הכעיסה אותה –

- ש. אני מבין שאת מאוד כעסת על ***** כי חשבת שהוא ניסה להקליט אותך ואמרת את זה פה בדיון הקודם. את זוכרת מקרה שחשבת שהוא ניסה להקליט אותך
- ת. כן.
- ש. וזה הכעיס אותך
- ת. כן.
- ש. ניסיתי לברר עם ***** שאמר לי שמעולם לא ניסה להקליט אותך, איך את יודעת שהוא ניסה להקליט אותך
- ת. היתה לי תחושה.
- ש. מה גרם לך לתחושה זו, תנסי להיזכר.
- ת. הוא ו***** נכנסו אליי הביתה ערב אחד, ניסו לחקור אותי בכל מיני שאלות וזה עיצבן אותי אז אמרתי לו.. הוא היה הרבה זמן ושאל וחקר ואז אמרתי לו שאני כבר עייפה ודי.
- ש. ***** חקר אותך במשך שעה.
- ת. שאל אותי כל מיני שאלות.
- ש. על מה הוא חקר אותך
- ת. לא זוכרת.
- (עמ' 23 ש' 9-23, סעיף 51 לתצהירה).

מעדותה עולה כי מישוהו נטע בה את תחושה זו –

- ש. מישוהו הזהיר אותך שאולי ***** ינסה להקליט אותך. את סתם הנחת שהוא מקליט אותך לפי השאלות ששאל
- ת. כן.
- (עמ' 23 ש' 24-26)

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

153. נראה כי בעניין זה עדויותיהם של המנוחה, של ***** ושל ***** היו מתואמות. (ראה עמ' 80 ש' 22-23 והן בסעיף 58 ד לתצהירו של *****). משנתבקש ***** להסביר בחקירתו כיצד קבע כי ***** ואחיו ניסו להקליט את המנוחה השיב כי הסיק זאת בשל העובדה כי האחים נכנסו לבית ההורים עם תיק שחור (ראה עמ' 53 ש' 16-2). לא מצאתי לקבל טענה זו ולו בדוחק, לבטח נוכח התקנת המצלמות בבית ההורים מצלמות שהותקנו על ידי ***** ואפשרו לו שליטה מלאה על המתרחש בבית ההורים. מסיטואציה זו אני מתרשם כי ***** הטמיע במנוחה רעיונות ומצגי שווא בחוסר הוגנות ובמתכוון ליצירת ניכור והרחקה של המנוחה מ*****.

154. עובדה נוספת המלמדת על השתלטותו של ***** על החלטותיה של המנוחה נלמדת מסעי' 15 לתצהירו של *****. לדבריו בתצהיר, עם ההתקדמות במחלה, בערוב ימיו, ביקש ***** מ***** לראות את אביו המנוח, לצורך הסדרת הביקור פנה ***** למנוחה וזו הפנתה אותו ל***** לקבלת אישור ותיאום הביקור. גם בנסיבות בהן ברי לכל, כי פגישה זו הייתה ההזדמנות האחרונה של ***** להיפרד מאביו, עדיין כל החלטה היתה חייבת לעבור דרך *****.

155. שיאו של הניכור מתחוויר בנסיבות שקרו ערב פטירתו של ***** , ביום 16.05.2018. ***** הגיע לביתם של ההורים עם ***** על מנת לבשר למנוחה על מות אביו, אולם ***** חסם את הכניסה לביתם של ההורים בטענה כי המנוחה "לא מסכימה" שהילד יכנס. (ראה עדותו של ***** בעמ' 144 ש' 20-2 וסעי' 17 לתצהיר של *****). משנשאל ***** בחקירתו על אירוע זה, אישר כי ראה את ***** על יד השער, אולם הכחיש באופן מוחלט את העובדה כי ***** הגיע לשם והן את העובדה כי מנע ממנו להיכנס. עוד עלה מדבריו כי הוא זה אשר הודיע למנוחה על מותו של ***** —

ש. אתה זוכר אדם בשם ***** מגיע לבית

ת. כן, הוא היה בכניסה, על המדרכה. כולם היו שם.

ש. למה ***** לא נכנס

ת. מה יש לו להיכנס. היו שם עוד הרבה אנשים, כולם יכנסו?

ש. באו אנשים ומה

ת. הגיע אח של ***** ועוד אנשים שלא נכנסו. ***** רק היה בחצר כי הוא בן משפחה. כל יום הוא הגיע לבקר אותם וזה יאמר לזכותו.

ש. לכל האחרים לא אפשרתם להיכנס לבית

ת. לא שלא אפשרנו, הגיעו אנשים שאח"כ נכנסו פנימה.

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

- ש. הגיעו אנשים לנחם באותו ערב
ת. כן, לא זוכר ספציפית מי האנשים שהגיעו אח"כ.
ש. וביניהם אתה זוכר את ***** מגיע
ת. לא. הוא לא הגיע לבקר אותה כאשר היתה בבית החולים אז מדוע שיגיע כעת?
ש. לגבי ***** אתה לא זוכר שנכנס לתוך הבית.
ת. לא אבל זוכר אותו בשער למעלה. אני לא חושב שהוא נכנס פיזית לבית. לא זוכר.
ש. אתה לא זוכר מצב שבו אמרת ל***** שאסור לו להיכנס לבית
ת. לא פגשתי אותו אז איך אומר לו.
(עמ' 87 ש' 25-36, עמ' 88 ש' 1-5).
156. ברם, מעדותה של האם נתברר כי כלל לא ידעה על בואו של ***** , לא ידעה ש***** התכוון להיכנס אליה הביתה ולא ביקשה מ***** שיחסום את דרכו, בעוד ידעה לתאר במדויק את נסיבות המעמד בו הודיעו לה על מות בנה, כאירוע דרמטי בחייה, לרבות העובדה שהיתה בקופת חולים ב***** . המנוחה אישרה כי רק עתה בחקירתה שמעה בפעם הראשונה על בואו של ***** —

- ש. את לא זוכרת מי בא והודיע לך שבנך נפטר
ת. אני הייתי ב***** בקופת חולים ואז באו ואמרו לי.
ש. את לא זוכרת מי
ת. לא.
ש. יתכן כי באותו ערב ש***** נפטר ***** הגיע אליך הביתה כי רצה לספר לך שאביו נפטר וכדי לנחם אותך
ת. לא יודעת, לא זוכרת.
ש. זו נקודה קריטית ואמרת שיש לך זיכרון שגם הצעירים מתפעלים ממנו. זה קריטי כי שמעתי מ***** שהוא בא אליך הביתה ורצה להודיע לך שאביו נפטר ולנחם אותך ונאמר לו בכניסה לבית שאת לא מסכימה שיכנס לבית ושיסתלק משם ואם לא את אמרת את זה אז יתכן שמישהו רצה לסכסך ביניכם, האם יתכן שלא הסכמת ש***** באחד הרגעים הגרועים בחייו שהוא יכנס לבית שלך.
ת. לא ידעתי ש***** רוצה לבוא אליי ולא גירשתי אותו.
ש. לא ידעת שהוא הגיע אליך באותו יום הביתה
ת. לא ידעתי שבאותו ערב הוא התכוון להיכנס אליי הביתה.

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

- ש. מה שאמרתי כעת את שומעת בפעם ראשונה שהוא רצה להיכנס ביום פטירת אביו לבית וגורש.
- ת. כן.
- ש. מי היה בבית איתך באותו שלב
- ת. בחצר הודיעו לי כאשר נכנסתי לחניה.
- ש. מי היה בבית, האם **** היה בבית
- ת. לא.
- ש. היכן ***** היה
- ת. אני חושבת שבקופת חולים
- ש. יתכן ש***** היה איתכם בבית
- ת. המטפלת היתה, זו שיושבת פה מאחוריי.
- ש. ***** היה גם
- ת. אני לא יודעת.

לשאלת בית המשפט:

- ש. זה היה אירוע דרמטי, האם את לא מצליחה לשחזר את מה שקרה באותו היום, בערב פטירתו של ***** , מי הגיע להודיע לך ומה היה, האם ידעת שהנכד הגיע אליך הביתה או סיפרו לך בדיעבד.
- ת. הנכד לא בא.
- ש. לא ידעת אם הוא הגיע ומישהו אמר לו לא להיכנס לבית.
- ת. לא ידעתי שהוא הגיע.
- (עמ' 21 ש' 14-36 ועמ' 22 ש' 1-13).

1. ***** מעדויות אלה עולה כי ***** ביקש את קרבתה של המנוחה וביקש להיות זה שמבשר לה על מות בנה שהוא אביו, אלא שהדבר נמנע ממנו על ידי מר ***** ששימש "זרועו הארוכה" של ***** בהעמקת הקרע והגברת הניכור בין המנוחים למשפחתו של ***** ובכלל זה ל*****.

158. עדותו של מר ***** , כפי שכבר צוין הייתה נאמנה עלי. מדובר בעד חיצוני שאין לו כל אינטרס בתוצאות ההליך ולפיכך אני מקבל את עדותו באופן מלא, כי ***** עצמו הגיע לבית המנוחה על מנת לספר לה על מות אביו, אלא שדרכו נחסמה על ידי ***** , וכך טעתה המנוחה לחשוב כי הנכד ***** כלל לא הגיעה לביתה, על מנת לבשר לה את בשורה המרה ולהשתתף עמה בצערה שהיה גם צערו שלו על מות אביו.

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

הגבלת הביקורים

159. אין חולק כי נקודת המפנה אשר נתנה תוקף מדויק לסכסוך בין הצדדים חלה באוגוסט 2017 (להלן: "מועד הקרע") עם הגבלת ביקוריו של ***** אצל אחיו ***** (ראה עדותו של ***** בעמ' 49 ש' 32, עמ' 52 ש' 33-31). על פי עדותו של ***** הסכסוך נוצר על רקע משבר אמון שנגרם עם היוודע ל***** דבר הפנייה לעוה"ד ***** בעניין הבן הממשיך וחזרתו של ***** מההסכמות שגובשו בין הצדדים במסגרת הסכם ניהול השותפות. לדבריו, ***** אמר מפורשות כי כל עוד ***** כי אינו מתכוון לקיים את האמור בהסכם ולא חותם עליו, הוא אינו מעוניין שיגיע לבקרו (ראה עמ' 119 ש' 30-8), כך גם עולה מעדותה של ***** (ראה עמ' 133 ש' 12-5). מנגד טען ***** כי ***** היא זו שמנעה ממנו לבקר את ***** על פי גרסתו בתצהיר החל מאוגוסט 2017, ***** מנעה ממנו את הביקורים באופן מוחלט למעט הביקור שנערך בעקבות פגישת הגישור שנערכה אצל ***** בספטמבר 2017 (ראה סע' 48-49 לתצהיר *****). ברם מחקירתו עולה כי ***** לא מנעה ממנו לראות את אחיו באופן מוחלט, אלא התנתה את הביקורים במועדים בהם ***** שהה מחוץ לביתם (עמ' 52 ש' 20-4), כך גם הצהירה ***** בסע' 40 לתצהירה.

160. ***** אישרו בעדותם כי ***** פנה אליהם מספר פעמים בבקשה לראות את אחיו (ראה עדותו של ***** עמ' 141 ש' 19 ועדותו של ***** עמ' 118 ש' 29-25) אך הם לא נענו לבקשותיו. ***** טען כי לא מנע את הביקורים, אלא ההחלטה בעניין זה היתה נתונה בידי הוריו ***** טען כי "זה היה רצונו של ***** ש***** לא יגיע לבקר אותו". אין מחלוקת כי מניעת ביקוריו של ***** מלראות את אחיו העצימה את הסכסוך המר והקשה בין הצדדים. בשלב זה ***** נטל פיקוד על חיי הוריו והיה שולט מרחוק הן באמצעות ציוד צילום שהתקיים בבית והן באמצעות ***** על כל מה נעשה ונאמר בבית ההורים. כפי שהעידה המנוחה –

ש. זה נכון שמאז ש***** חלה ***** הוא למעשה היחיד שמטפל בכם ועושה הכל כמעט

ת. כן.

ש. והוא גם מסייע לך והתקין מצלמות בתוך הבית

ת. כן.

ש. הוא גם מקליט את מה שנאמר בבית ויכול לשמוע את מה שאת אומרת.

ת. כן.

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

(עמ' 26 ש' 4-9).

161. אין חולק כי עד מועד הקרע באוגוסט 2017, ההורים ו***** ביקרו את ***** ללא כל הגבלה. באשר לביקורים של ההורים לאחר מועד הקרע נשמעו גרסאות שונות. על פי גרסת ***** אשר נתמכה בעדותם של ***** ועוה"ד ***** מטעמו - *****, אחיו **** ו***** מנעו מהמנוחה לראות את ***** (ראה סעי' 49 לתצהירו ועמ' 52 ש' 17 לעדותו, ראה עדות ***** עמ' 78 ש' 31-33 ועדותו של ***** עמ' 96 ש' 5-6 31-32). ***** הצהירה בסעיף 42 לתצהירה כי אכן הגבילה את שעות הביקור מהשלב בו חלה התדרדרות במצבו של ***** מפאת כבודו, אך חלף מגבלה זו מעולם לא מנעה מהמנוחה לראות את בנה והמנוחה המשיכה לבקר את *****, גם כשמצבו הבריאותי התדרדר, מספר פעמים בשבוע, עד למועד פטירתו (ראה עמ' 133 ש' 2-4). בתחילה טענה המנוחה, בתיאום עם גרסת *****, כי מנעו ממנה לבקר את ***** (עמ' 10 ש' 27-30) אולם בהמשך דיווחה כי ידעה על ההתדרדרות שחלה במצבו של ***** ועל ההגבלה בביקורים והודתה בחקירתה כי מעולם לא נמנע ממנה לראות את בנה –

ש. קרה פעם שהתקשרת ל***** וביקשת ממנו להגיע עם *** לבקר את ***** ו*****
אמר לך שאי אפשר.
ת. לא.
ש. האם קרה שהתקשרת ל***** ואמרת לו שאת מבקשת ש***** יגיע לבקר את *****
ו***** אמר לך שאי אפשר.
ת. לא.
(עמ' 25 ש' 8-13)

162. בנוסף אישרה המנוחה בחקירה כי סרבה להצעה של ***** לבנות רמפה שנועדה לאפשר גישה ל***** לבקר בביתם –

ש. זה נכון ש***** הציעה לך לבנות רמפה כזו מעץ על חשבונה בכניסה לבית שלך גם כן על מנת שתוכל להביא את ***** לבקר אותכם בבית
ת. כן.
ש. ואני מבין שהרמפה הזו לא נבנתה
ת. לא.
ש. זה נכון שלא נבנתה כי את סירבת וכי זה מכער את הבית.
ת. לא הסכמתי. לא יודעת למה לא הסכמתי לבנות את הרמפה.

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

(עמ' 24 ש' 34-36 עמ' 25 ש' 1-4)

163. ביחס לביקוריו של המנוח, אמנם לא נטען כי ביקוריו הוגבלו אך מעדותה של האם עולה כי בשל מצבו הבריאותי הגיע המנוח לבקר את ***** רק מספר פעמים מצומצם. (ס' 42 לתצהיר ***** וסע' 14 לתצהיר ***** , ראה עדותה של המנוחה בעמ' 24 ש' 4-20).

164. מהאמור אני מסיק כי לא חלה הגבלה כלשהי או מניעה מההורים לבקר את ***** והם הגיעו לבקרו עד למועד פטירתו על פי מידת יכולתם ואילו ביקוריו של ***** הוגבלו על פי בקשתו של ***** דווקא וזאת כתוצאה מהתנהלותו של ***** וניסיונו לחזור בו מההסכמות שהושגו בעמל רב בין האחים ביחס לחלוקת הרכוש. בכל מקרה, אין ספק כי ***** עצמו לא מנע מעולם מהמנוחים מלבקר את *****.

165. התובעים טענו בסיכומיהם כי בעסקת מתנה יש להעדיף ולתת משקל מוגבר לרצונם, כנותני המתנה, תחת אינטרס ההסתמכות של מקבל המתנה. טענה זו אין בידי לקבל. ראשית, לא הוכח כלל כי רצונם המוגבר של המנוחים היה לבטל את מינוי הבן הממשיך, להבדיל מרצונו של ***** שהיה "הרוח החיה" מאחורי תביעה זו וניהולה. שנית, המינוי של הבן הממשיך הסתיים ברישומי ברמ"י לאחר שעבר את כל שלבי המינוי ובמקרים כגון דא רק נסיבות חריגות ביותר יאפשרו ביטול הרישום, נסיבות שלא התקיימו במקרה דנן. שלישית, מקרה זה הוא חריג במובן זה שמינוי הבן הממשיך נעשה כחלק ממארג של הסכמים, כולל הסכמי העברת זכויות במתנה של נכסי נדל"ן רבים זולת המשק החקלאי, שרובם הועברו ל*****.

166. הנסיבות העובדתיות בתיק זה נשזרות יחד לתמונה ברורה של זוג הורים מבוגר שביקש להימנע מלהיגרר לסכסוכי ירושה בין ילדיו, ולהסדיר ביניהם את נכסיהם באופן שוויוני בין בניהם. ההורים סמכו ידם על הבנים ואפשרו להם להגיע להבנות והסכמים לחלוקת הרכוש ובחרו שלא להיות מעורבים כלל בחלוקה זו. תכנית ההורים השתבשה עם מחלתו של הבן ***** . חרף ההבנות וההסכמות שהיו לאורך השנים והחלוקה השוויונית וההוגנת אליה הגיעו האחים, בחר האח ***** , לבצע "מקצה שיפורים" ולנסות ולהשתלט על כלל רכושם של הוריו, לרבות המשק החקלאי שעובד במשך עשרות שנים על ידי אחיו ויועד באמצעות מנגנון הבן הממשיך לעבור לאחיו ***** ולצאצאיו, באמצעות הגשת תביעה זו לביטול בן ממשך.

בית משפט לענייני משפחה בקריית שמונה

תמ"ש 37534-06-19 ***** ואח' נ' ***** ואח'

תיק חיצוני:

167. התוצאה היא כי מינויו של הבן הממשיך הושלם וההורים לא היו יכולים ובמקרה זה ספק אם בכלל רצו לחזור בהם מהמינוי. לא הוכחה כל התנהגות מחפירה או שינוי נסיבות קיצוני שיצדיק חזרתם של ההורים מהמתנה שהושלמה.

סוף דבר

א. התביעה לביטול מינויו של הנתבע 1 כבן ממשיך בנחלת התובעים 1 ו- 2 נדחתה.

ב. הנתבע 1 יירשם כבעל הזכויות בנחלה ***** ב***** ברמ"י ובמוסדות המיישבים ובכלל זה הסוכנות היהודית והאגודה.

ג. לאחר ששקלתי את מורכבות ההליך, הדרך בה ניהלו הצדדים את הדיון, השקעת המשאבים בהכנתו ובניהולו אני מחייב את התובעים בהוצאות משפט ושכ"ט עו"ד בסך כולל של 50,000 ₪. ההוצאות ישולמו בתוך 30 יום שאם לא כן יישאו הפרשי הצמדה וריבית.

ד. המזכירות תסגור את התיק.

ניתן לפרסום בהשמטת כל פרט מזהה.

ניתן היום, כ"א חשוון תשפ"ב, 27 אוקטובר 2021, בהעדר הצדדים.

חתימה